

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצ'לסט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

דרבדה. בפרק הרכב (לקמן דף נה.) גבי העיר ששלחו את שקליהן: בדמיו אבידה. שמכרה לאחר שנטפל בה כמו שאמרו חכמים: **אבל** מעות אבידה. כגון שנטל מעות צבים^(א) או שלט מנעוהו עשויין כמגדלין^(ב). **מתני' אהת דשלישים יום.** שמתעשפין כשזהוים **מלפומתן** וכל ספרים שלהן היו עשויין (ג) **גבולין:** גרדין. מתחילתן לסופן שיכנס צבן האויר: **בתחלה.** מה שלל למד מפני שצריך להשתוות **לשניו:** ולא יקרא אחר עמו. לפי שזה מושך אלנו וזה מושך אלנו ונקרע: שוואה לצרבה. לשלוט בה אויר שלא תכלה ולא תחללנה

עש: לצרבה. שמתעשפים צקרקע שצריך לתמן צקרקע כדאמרין לקמן^(ד) שזו היא שמירתן ולפיכך משתמש להם לא ישמטם צבן זמן ארוך שימחקן אוי"ר בלעז: לא יגע בהן. וזה שזו מתעשף צבן צוקית שמה ישצר: שאין דרכו לייטול. דבר שגנאלי^(ה) הוא לו שדרכו תשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן הסוף לצית שמור לא יטול ופטור מהשגת אבידה דליפסין^(ו) מוהתעלמת: **גב' בי בר חבו.** צבית פלוני העושה תפילין מלוין לימכר ויחזור ויקנה מן הדמיים: גולף. בכל שנים עשר חדש פעם אחת: אם בשיבוץ פתחו. כולה מפרש לקמיה: **מאי אריא ספר.** שהוא נוח להתקבל. בעשונות קרייטת: כאן שנה רבי. במסכת גיטין (דף כט.) שנה השולל

גט צאריך ישראל הרי זה משלחו צד אחר ולא אמר לו טול חפץ פלוני הימנה לא ישלחו צד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו צד אחר ולא ר"ל עלה כאן שנה רבי במשנה זו למדנו רבי שקמס המשניות אין השואל כו' דבכולהו שיק למימר רבי רצונו שיהא פקדונו צד אחר: **מאי עבידתיה גביה.** קס"ד לזכרו קלמור ולא לזכור ספר מורה דהא לזכור ספר מורה מנא ליה גוללו כל שנים עשר חדש להכי פרכין מאי עבידתיה דהאי גבי ספר מורה לקרות צו לזכור עלמנו: **אם כשהוא גולף.** להנחת ס"ת פתחו וקרא צו מומר: **בחדש שלישים יום.** החדש ממחר להתעשף מן הישן: **אימא אחד זה ואחד זה שלישים יום.** ומתני' נמי דקמין קורא צבן אחת לשלישים יום ולא מפליג צין ישן למדש ר"א צן יעקב היא: **בענין אחד.** ואי צפרשה אחת אין קורין: **בשני עניינים.** זה דצד זה וזה דצד זה קורין ללא חמי לשמוטי מהדדי: **מי שיש לו גרדי אוטין בביתו.** שילכו לו עולמות חדשות תמיד: **יגער בכותו בכל יום.** ולמדנו דרך ארך דניעור קשה לה: **בחד. חלדס אחד אין יעורו קורעה: שנים.** האומות בשני ראשים ומונעין ממתחיל אומת יומר מלא קשה לה: **דעמרא. [א]** קשה לה שמתחת ונקרעת: **כמא דחרשין.** נוח לשמות כוס של מכשפות מכוס של מים פושרין ואידי דליימי צמלי דרבי יוחנן בהלכות דרך ארך נקט הני שמעמל: **צוין. רומת^(ז) ציביא.** כל דבר שנתנין לחוך המשקה או עשבים או צמלין או עקרי צמחים קרי ציביא: **ורוצה דאבדן.** ללמדנו צה שלא ירגיל אדם צבן השעושה אלה

בדמיו אבידה וזרח בה אבל מעות אבידה דלא מרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לי: מתני' מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושומחה לצרבה אבל לא לכבודו דכלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: גב' אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיו ספרים לא שכיו ת"ר^(א) השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי^(ב) דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאל ר"א ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא יניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שיליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשיבוץ פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר^(ג) אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלישים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא והתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני עניינים: **מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: צמימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו יגער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא: **הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא^(ד) הא בידא והא בחומרא איבעית אימא לא קשיא^(ה) הא בדרעמרא הא בדכיתנא^(ו) א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צוין אבל דצוין לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה^(ז) ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי^(ח) פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חזורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא****

מאכז מהר הון רב: כתנא רומיתא. דמיהס יקרי ומומרהין כללות: תרגומה. לך שכירות דפועלים: בתורי. בפועלים המנהיגים בשוורי צע"כ: דנפיש

בדמיו אבידה וזרח בה אבל מעות אבידה דלא מרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לי: מתני' מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושומחה לצרבה אבל לא לכבודו דכלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: גב' אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיו ספרים לא שכיו ת"ר^(א) השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי^(ב) דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאל ר"א ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא יניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שיליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשיבוץ פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר^(ג) אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלישים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא והתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני עניינים: **מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: צמימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו יגער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא: **הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא^(ד) הא בידא והא בחומרא איבעית אימא לא קשיא^(ה) הא בדרעמרא הא בדכיתנא^(ו) א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צוין אבל דצוין לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה^(ז) ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי^(ח) פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חזורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא****

מאכז מהר הון רב: כתנא רומיתא. דמיהס יקרי ומומרהין כללות: תרגומה. לך שכירות דפועלים: בתורי. בפועלים המנהיגים בשוורי צע"כ: דנפיש

בדמיו אבידה וזרח בה אבל מעות אבידה דלא מרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לי: מתני' מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושומחה לצרבה אבל לא לכבודו דכלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: גב' אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיו ספרים לא שכיו ת"ר^(א) השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי^(ב) דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאל ר"א ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא יניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שיליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשיבוץ פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר^(ג) אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלישים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא והתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני עניינים: **מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: צמימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו יגער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא: **הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא^(ד) הא בידא והא בחומרא איבעית אימא לא קשיא^(ה) הא בדרעמרא הא בדכיתנא^(ו) א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צוין אבל דצוין לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה^(ז) ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי^(ח) פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חזורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא****

מאכז מהר הון רב: כתנא רומיתא. דמיהס יקרי ומומרהין כללות: תרגומה. לך שכירות דפועלים: בתורי. בפועלים המנהיגים בשוורי צע"כ: דנפיש

בדמיו אבידה וזרח בה אבל מעות אבידה דלא מרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לי: מתני' מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושומחה לצרבה אבל לא לכבודו דכלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: גב' אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיו ספרים לא שכיו ת"ר^(א) השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי^(ב) דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאל ר"א ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא יניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שיליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשיבוץ פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר^(ג) אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלישים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא והתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני עניינים: **מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: צמימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו יגער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא: **הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא^(ד) הא בידא והא בחומרא איבעית אימא לא קשיא^(ה) הא בדרעמרא הא בדכיתנא^(ו) א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צוין אבל דצוין לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה^(ז) ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי^(ח) פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חזורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא****

מאכז מהר הון רב: כתנא רומיתא. דמיהס יקרי ומומרהין כללות: תרגומה. לך שכירות דפועלים: בתורי. בפועלים המנהיגים בשוורי צע"כ: דנפיש

בדמיו אבידה וזרח בה אבל מעות אבידה דלא מרח בהו לא והני כמעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לי: מתני' מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושומחה לצרבה אבל לא לכבודו דכלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: גב' אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיו ספרים לא שכיו ת"ר^(א) השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאלנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי^(ב) דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאל ר"א ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא יניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שיליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשיבוץ פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר^(ג) אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשיבוץ פתחו אסור סומכוס אומר בחדש שלישים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלישים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא והתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני עניינים: **מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: צמימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו יגער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא: **הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא^(ד) הא בידא והא בחומרא איבעית אימא לא קשיא^(ה) הא בדרעמרא הא בדכיתנא^(ו) א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צוין אבל דצוין לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה^(ז) ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי^(ח) פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חזורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא****

מאכז מהר הון רב: כתנא רומיתא. דמיהס יקרי ומומרהין כללות: תרגומה. לך שכירות דפועלים: בתורי. בפועלים המנהיגים בשוורי צע"כ: דנפיש

(א) לקמן דף נה.
(ב) [שעוהו דף ל:].
(ג) [מסכת סופרים פרק ה' הלכה טו, ד] גיטין פ"ג.
(ד) [מסכת ת: גמרות ית:].
(ה) [מסכת ת: גמרות ית:].
(ו) [מסכת ת: גמרות ית:].
(ז) [מסכת ת: גמרות ית:].
(ח) [מסכת ת: גמרות ית:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' בי רמב"ה הוה ליה הנהו ובי אהו לקמיה דרבי יוסף אמרור ליה וכו' אמר להו הכי אמר וכו' דלשמי לכו כלל וכו' ואלשמי גורס צד רמב"ה ה"ל הנהו וכו' דלמיה אחת הכל צלשון יתור: (ב) רש"י ד"ה אחת וכו' היו עשויין בגלילה ה"ס:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בענין אחד בר' יצחק וכו' פי' ה"ל אצל הרמב"ם פי' ליתפך: [ב] שם ד"ה דעמרא קשה בר' יצחק אצל יריף רמב"ם ו"ס פי' ליתפך:

לעזי רש"י

אוי"ר. פירוט לשוק.

ליקוטי רש"י

נגבבו בפיסום מוזיוין. בלוגם הוא [לקמן נה].
וכ' דבר שאין דרכו לייטול. אם היה עלו. הרי זה לא יטול. אינו מוחזר עליו בלא חוקל להתעלם שנאמר והתעלמת פעמים שזהה מתעלם חבו. מוכר תפילין הוא [מגילה יח:]. כאן שנה רבי. נמשך זה שנה לנו שיהא פקדונו צד אחר ולא יטול קופה קשה לה: **בחד. חלדס אחד אין יעורו קורעה: שנים.** האומות בשני ראשים ומונעין ממתחיל אומת יומר מלא קשה לה: **דעמרא. [א]** קשה לה שמתחת ונקרעת: **כמא דחרשין.** נוח לשמות כוס של מכשפות מכוס של מים פושרין ואידי דליימי צמלי דרבי יוחנן בהלכות דרך ארך נקט הני שמעמל: **צוין. רומת^(ז) ציביא.** כל דבר שנתנין לחוך המשקה או עשבים או צמלין או עקרי צמחים קרי ציביא: **ורוצה דאבדן.** ללמדנו צה שלא ירגיל אדם צבן השעושה אלה

הגהות וצינינים

[א] "הרבה" ליתא בס"א מכת"ו וכן בתולין [תא], וכן הירושב"א (המאירי בתולין) מעות ש"ל רבית (גיטין) (צ"ח) כצ"ל [גליון]: [ב] כתיב [ג] בגדי פשתן, כצ"ל [גליון]: ועי' [ד] נדב"ל רב אשי (באה"מ), ועי' מלא הוריים:

[דף כח ע"ב - כט ע"א]

חדש. מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן. פירש רש"י ומוכרן ומניח הדמים אלנו ומשמע לפירושו שרריך למוכרן צ"ד דל"כ מה לו להוכיר שומא הוה ליה למימר מוכרן ומניח הדמים. ולישנא דשם דמיהן לא משמע כפירושו. ופירשו החוספות שם דמיהן ומניחן הפרה והחמור ואף לעזמו יכול לשומן ולא דמי לגבאי לרקה דלמרינן לקמן צ"פ המפקיד (דף נח. ל) דאין פורטין לעזמן דכיון דמשבי צדיקה הוה לא חשדינן ליה. [ע] חדע דלא בעינן שיטומס צ"ד כדלקמן גבי פקדון שרריך למכרו צ"ד. וכן לקמן (דף כט:) גבי חפלין דלמרא שמואל שם דמיהן ומניחן לאלתר. היינו מניחן צראשו דאין לפרש מניח הדמים אלנו דהא שמואל פוסק כר"ט דמי צדיקה. ומינה איכא למימר דמי חפלין כמעוה דמי הואיל ולא טרח צהו. ומסתברא כפירושו החוספות דלא חייהו הך צרימא דלא כהלכתא:

בג"רין וסייחין מטפל בהן ג' חדשים ומכאן ואילך שם דמיהן ומניחן. אוזיז ומתנגוליס מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן. אמר ר"ג ותרנגולת כבהמה גסה דמיהן: הניח נמי הכי תרנגולת ובהמה גסה מטפל בהם י"ג חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן. עגלין וסייחין מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן. אוזיז ותרנגולין וכל דבר שטופלו מרובה משכרו מטפל בהן ג' ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן. רב אלפס ז"ל גורס בעגליס וסייחין ואוזיז ותרנגולין 'מוכרן צ"ד' [ע] ולא ידענא טעמא מאי. קשיא עגליס וסייחין אעגליס וסייחין ואוזיז ותרנגולין אאוזיז ותרנגולין. עגליס וסייחין אעגליס וסייחין לא קשיא הא דרעיהו והא דפטוימא. אוזיז ותרנגולין אאוזיז ותרנגולין לא קשיא הא דרעיהו והא דפטוימא:

י"ו [דף כט ע"א] **איבתור** שומר צדיקה רבה רבה כשומר חנם דמי דמאי הנאה מטויה ליה. ורב יוסף אמר כשומר שכר כהניח הנאה דלא קבעי למיחב ריפתח לעניא צעדו שהוא מתעסק ללורך האצידה להאכילה

גב' איבתור רב יהודה אמר אצידתה מכריז. דהיישין לרמאי ששמע את חצירו מחלונין שאבד גלימא והוא היה מכיר סימנו ואם יכריז גלימא יאמר שלי הוא ואלו סימניה. אבל כשמכריז אצידה לא יזכור על הגלימא שאבד אותו פלוני: **ר"ב** אמר גלימא מכריז לרמאי לא חיישין דא"כ אין לדבר סוף. ומאי אמר האצידה ולא אמר סימניה דקמני צמתיחין. דלא אמר סימן מובהק שראוי להחזיר על ידו אצידה אלא סימן חורא וסומקא. והלכתא כרב נחמן דביי: **ת"ג** רבנן צראשונה כל מי שאצידה לו אצידה היה נותן סימנין ונוטלה. משרבו הרמאים התקינו שהיו אומרים לו הצא עדים שאין רמאי אתה וטול * [נ] אבל בסימן מובהק יראה שמחזירין לכל אדם.

ולא חייבי אלא בסימנים שהיו מחזירין בהן צראשונה: **זו אבדה** דרב פפה אירכס ליה חמרא ואשכחיה. אחא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל זיל אייתי ראיה דלאו רמאי את. אזיל אייתי סהדי אמר לכו ידעימו ציה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר לכו אנה רמאה אנה אמרו ליה אין לכו רמאי את 'קאמרינן אמר רבה בר אבא מתסברא דלא מיימי איניש חובתא לנפשיה והני ודאי מיעטא קא טעו. ולא אמרינן צבי האי גוונא כיון שהגיד שוב אין חוזר ומגיד:

זו ברתני כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל. וכל דבר שאין עושה ואוכל יומכר שנאמר והשבותו לו ראה היאך חשיבנה לו. מה יהא דמיס ר"ט אמר ישחמש בהן לפיכך אם אצדו חייב צאחרייתן. ר"ע אומר לא ישחמש בהן לפיכך אם אצדו אין חייב צאחרייתן:

גב' יעשה ויאכל ועולם. אמר רב יהודה אמר שמואל י"ג חדש. הניח נמי הכי כל דבר שעושה ואוכל והוא מחזיר מטפל בהן י"ג

הגהות הב"ח ה דקמני מבחתי דלא אמר סימנין מובהקין. ג"כ ו"כ תוס' ב"ד ב"ד"ה ואנא היבנא דלאו מובהקין ממש קאמר: ו אבא בסימן מובהק. ג"כ פ"ב סימן מובהק ממש דחשיב כאילו היה שם עדי אריגה ואפי' לרמאי מחזירין: ז קאמרין אמר רבה בר רב הונא מסתברא לא: ח תדע מדלא בעינן: ט אמר ר"ב בר יצחק: י מוכרן בב"ד ולא ידענא וכו'. י"ב ואפשר לומר דהטעם הוא דכיון דטיפולן מרובה יכול למוכרן אפי' בפחות משניין והלכך צריך

פ"פ"א הרפתח

מוצהק כמו שכתבתי בשם המגיד אפי"ה לפי מאי דפרישית צראשונה לדברי רבינו אין חילוק ובשום סימן מובהק לא מהדרין לרמאי ודאי כמו שהוא לדעת הרמב"ם דל"ש לן צרמאי ודאי צין סימן מובהק לסימן מובהק והיינו דהמגיד יביע טעמא דהא דוהרמאי מדאורייתא ילפינן לה כמו שכתבתי לעיל ואפי"ש שאני לא כחצותי כן אפי"ה לא פלוג רבנן והפקר צ"ד הפקר דטעמא רבה איכא דכיון דרמאי הוא איכא למיחש שיקח מה שאינו שלו ולדברי הטור מוכח נמי דלא ילפינן לרמאי מדאורייתא דהא לדידה בסימן מובהק גמור מהדרין ליה: [ע] תדע דלא בעינן וכו'. ה"פ מדע דשם אפילו לעזמו דהא לא בעינן שיטומס צ"ד דקאמרינן קמי שם ולא קמי צ"ד דהא דלרש"י מייירי צ"ד אפי"ה דלא קמני צדיקה היינו לדידה מוכרין וכו' קמי שם מוכח מניה דצ"ד קאמר אבל לפירוש החוספות דאין רריך שימכרם כי קמי שם היינו לאשמועינן שא"ל למכרם וזו איחא דצ"ד מיהא רריך ה"ל למיחש צדיקה שם צ"ד דמדקמני שם לא שמעינן אלא דא"ל מוכרין ויכולין לומר דכיון שא"ל מוכרין לא רריך צ"ד לשומא נמי לאתניהו היא ליה למיחש צדיקה שם צ"ד והלכך מילתא משום וכו' על כרחן נראה לתקן דלא פקדון אצידה דשמי צדיקה דכיון דמשבי וכו' עוד יש לפרש דהא דקאמרינן דלא בעינן שיטומס צ"ד אכולה מילתא מהדר דלא בעינן שיטומס צ"ד ולומר שימכרם ע"י צ"ד דוקא לאחר וקטש שיטומס כלישנא דשם אצל ר"ל שימכרם צ"ד ומדיק לה דלא בעינן כמו בפקדון כו' מהא דתפילין ורריך להגיה דמ"ש וכן לקמן ש"ל דכן לקמן גם דוחק לפי זה מה שצביא מפקדון וצד הביא להא דגבאי לדקה: [ע] י"א ידענא טעמא מאי. כספר ר"ף שצדפים קראקא הוגה גלילין לתרן זה וז"ל דמלתא אגב אורחא קמ"ה דהיינו שם דמיהן ומניחן היינו ומוכרן צ"ד. ופי' שיטומס צ"ד ויניחם לעזמו כדעת הרמ"ה שכתבו הטור בסימן קס"ו דלא כפרש"י ששמן צ"ד ומוכרן לאחרים ודלא כהחוספות ששם בינו לצין עזמו ומיניחן לעזמו עכ"ד ולא נהירא דודאי רב אלפס גירסמו צרימא כך היא דליהו לא הוה משני לישנא אלא הוה מפרש ליה כפי נפשיה וזו גירסת צרימא כך היא לא שייך למימר מלתא אגב אורחא קא משמע לן דהא מני למיחש צדיקה שם דמיהן צ"ד ויניחם לעזמו והוה עדיפא ממאי דשני צלישנה ולא מחצתא כהוונה יפה לכן העיקר מ"ש ה"כ דמפירוש דברי הרמב"ם ז"ל פ"ג מה' קיצוד פסקי הרא"ש

קפיד למהיב סימנים משום דהשם לרמאי הלכך אין כי ידעינן דרמאי ודאי הוא חיישין טפי ואפילו בסימנין לא מהדרין ליה. וכן אוכיח לקמן לדברי הטור וצמח' דלעיל כתבו שני פירושים חדא כדברי דלהרמאי לא הו קרא אלא אסמכתא ועוד כתבו דרבה יליף סימנים לסתם צן אדם דמהני ומנתי' יליף לרמאים ודאי לא מהני אפילו סימנים והכל נמשע דקרא וכן דעת ההגה"ט צפ"ג מהלכות גזילה דהא דהרמאי מדאורייתא הוא: [נ] אב"ב בסימן מובהק **יראה** שפוזרין צ"ב אדם וזא איירי וכו'. יראה לי לפרש לכל אדם דקאמרינן ליה לסימנים בני אדם והא על פי שרבו הרמאים דעלה קאי וקאמר דהא דמשרבו הרמאים לא איירי אלא בסימנים שהיו מחזירין צראשונה והן סימנין דחירוד וסומקא אבל בסימן מובהק מחזירין לכל אדם והיינו דמתינתין דלא אמר סימנים מובהקים דאילו אמר סימנים מובהקים מחזירם ולפי זה אם רמאי ודאי הוא אפילו בסימן מובהק אין מחזירין דהא עלה קאי והרמאי כו' וכן הוא דעת הרמב"ם. אבל הטור סימן קס"ו כתב דרבינו חולק על הרמב"ם ונראה מדבריו דהא דמשרבו הרמאין היינו כלפי צבא דוהרמאי דמתינתין דמשרבו הרמאין משום כך חושדין לכל שהוא רמאי כן משמע בקור הפסקים דהא דוהרמאי דמתינתין ומשרבו הרמאים דמתינתין לכל מילתא וא"כ כי קאמר רבינו עלה דבסימן מובהק מחזירין לכל אדם היינו אפילו משרבו הרמאים והיא היא והרמאי דמתינתין ואפי"ה דמתינתין מוקמינן לה דלא אמר סימנים מובהקים אלא אמר סימנים מובהקים מהדרין ועלה קמי והרמאי אפי"ה שאמר כו' מרי סימני מובהקין הן כמו שכתב המגיד חדא מדה ארכו ומדה רחבו ומשקלו וכיוצא בה וצדו אצביא לן לעיל אי דאורייתא אי דרבנן וצדו איירי מתינתין מהדרין ועלה קמי והרמאי אפי"ה שאמר וכו' וכן צרימא סימנים שהיו מחזירין בהן צראשונה אלו הן דלמרחן וקמי משרבו הרמאים כו' וקאמרינן רבינו שצסימן מובהק גמור דהיינו נקב יש צו צד אוח פלוני שהוא כעדים ולכ"ע הוה סימן מדאורייתא אי וכדכתב רבינו לעיל דמהדרין גיטא בסימן זה וה"ה הכא אפילו משרבו הרמאים מחזירין לכל אדם ואף הרמאי דמתינתין ככלל דליכא צין משרבו הרמאים צין לרמאי ודאי כך נ"ל לפי דעת הטור אלא דקשיא הא דהטור כתב מיד דמדה ומשקל הו סימנים מובהקים ומשמע להחזיר אפילו לכל אדם דקמני ליה זה ג"ע. ועד דאפי"ה דיש חילוק צין סימן מובהק לסימן

פ"פ"א הרפתח

[ח] עד שיביא עדים שאינו רמאי. צניס פירשתי ה"ט צ"ד:

יתן סימניה והרמאי אפי"ה שאמר סימניה לא יחזירו לו [ח] עד שיביא עדים שאינו רמאי והאידינא כולם צחוקת רמאים ומיהו בסימן מובהק מחזירין ואם ירא להכריז מפני האנסין **הגה"ה** א"ו צמח הזה לא מהדרי על ידי סימנין שאין מובהקין עד דמיימי צדיקה דלא רמאי הוא ולא יבא עדים שהיא שלו מחזירין ואפילו הומוק רמאי והיא דלא לו שם גניבה צביר לא מהני עד דמיימי סהדי דזה הכלי של הא:

אומרים האצדות למלך מודיע לנשכתי ולמיועדיו ודיו * : **זו** המואל מליאה אפילו אם שהו העבלים מלדרשה לא ימכרנה אלא דבר שמתפרנס ממלאכתו יטפל צו כגון פרה וחמור ותרנגולת המטלת ציאים י"ג חדש. עגליס וסייחיס צמקוס מרעה ג' יום. אוזיז ותרנגוליס גדוליס ג' ימים קטניס ל' יום ומכאן ואילך לרש"י מוכרן צ"ד ומשחמש צמיס ולר"י שם אותם כנה שמיס ומעבדס לעזמו וכשיצאו בעבליס יתן להם דמיהס: יז הלכתא שומר אצדה כשומר חנם ואם מכריז יכול להשתמש בדמים הלכך אפילו לא נשתמש בהם עדיין הו שומר שכר. ואם מלא מעות אסור להשתמש בהן וכן מי שהופקדו אלנו מעות של יתומים אסור להשתמש בהן והוא שומר חנם עליהם:

שדה צופים דף כט ע"א ע"כ ל"פ אלא בנשתמש בהן (ועיין הי"ט). הלא"ש בעטעות פ"ו סימן כ"ט:

קובץ מפרשים (ה) הלכך בזה"ו וכו'. היינו בסימן שאינו מובהק (הגהות ארין צ"ב):

ד. [מ*] מתר לטל טלית חבירו (יג) טלית חבירו (יד) ולברך עליה, ובבלבד פ (טז) שיקפל אותה אם מצאה מקפלת. הגה
והוא הדין בתפלין (נימוקי יוסף פרק הספינה), אבל אסור ללמד מספרים של חברו (טז) בלא דעתו דחישין שמא יקרע אותם
בבלמודו (נימוקי יוסף הלכות קטנות): ה. [מ*] טלית (יז) של שתפין (יח) חיבת בציצית, דכתיב על כנפי בגדיהם:

ו הרא"ש שם בחלין
וסמ"ק ורבנן יחם.
ז חלין קלו.

שערי תשובה

שכתב בזה בקנטרס שערי אפרים שעל הלכות קריאת התורה שערי סעיף ח ובפתחי שערים
שם. ומה שכתב מתשובת בית יעקב, עין שם שהביא מדין אחריו המבאר בסוף סימן תרנח
שמוטב שישלחני לקהל, וכתב כמה חלוקי דינים פזה, וגם לתרץ קשית ט"ז ומגן אברהם
שהקשו מאחריו על ציצית, ועין ביד אפרים סימן תרנח מה שכתב בזה: (ח) טלית חבירו.
עין פאר היטב כשם רש"ל. ועין ט"ז דהרש"ל סים פה דהיינו, פשהניחו במקום מיוחד, עין
שם, ורוצה לומר, דאם לא הניחו במקום מיוחד סימן לברך שאינו מקפיד על מקומו ורשותו.
ואמנם דעת רש"ל בכל טלית שלובש בלא דעת חבירו לא יברך, ומכל שכן בזה נראה דאף
מי שנוהג כשלושבו במקומו לברך, בזה שמוציא חוץ למקומו לפי שבעל הטלית לא הקפיד
להניחו במקום מיוחד, לא יברך עליו:

באר היטב

שלא ילבש טלית שאינו שלו, ואם אין לו טלית אחר ילבשונו בלא ברכה, כי הברכות
אינן מעכבות. עוד פתב, דאפילו לדעת המכריזין על טלית שאולה הינו הטלית שלובש
בעת התפלה עם הנחת תפלין, אבל מי שלובש כדי לעלות לתורה או לירד לפני התבה,
בנדאי אין לברך עליו. ודעת הרא"ש בהלכות ציצית דהעובר לפני התבה מברך, וכן
הוא בפסקי תוספות במנחות סימן קסא דכהנים המתעטפים בטלית שאינו שלהם
כשעולין לדוכן מארכיו, וכן כתבו המגן אברהם ואלהינו זוטא. גם בתשובת שער אפרים
סימן יט ובתשובת בית יעקב סימן קיד פסקו דלא כהרש"ל, עין שם. וט"ז הסכים עם
מהרש"ל ופסק שלא לברך על טלית שאולה מציצת, ומכל שכן אם נטלו שלא מדעת
חברו שבסעיף ד שאין מברך עליו, עין שם. והמחבר יד אהרן סותר הראות של הט"ז,
טלית שלו למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשאל טלית מאחרים בעירו, פסק בתשובת בית יעקב סימן קיד דאין מחייב להשאל טליתו לאחר והוא יברך על טלית שאולה,
עין שם: ז. טלית חבירו. באקראי, אבל בקביעות אסור, ב"ח. וכתב רש"ל, דאסור לקח אותו מבית הכנסת לבית או איפכא: ט. שיקפל. אפילו שלא כסדר קפולו הראשון.
ויבשבת אפילו אין מקפלו כלל שרי, מגן אברהם, עין עלת תמיד וכתמת ישירים סימן מו: ט. בבלמודו. ואפילו באקראי אסור ללמד בהם. ועין בחשוך משפט סימן רצב סעיף
כ בהג"ה דנתבאר אם הפקיד אצל תלמיד חכם ספרים מתר ללמד בהם ולהעתיק אם אין לו כפיצא בהם, וכתב ט"ז, והוא הדין במשפוח אצל תלמיד חכם, והסמ"ע פתב שם,
אם המפקיד מקפיד על זה אסור, אבל הש"ך שם חולק עליו וכתב דשרי, עין שם, וכתב המגן אברהם, דברי הש"ך נראין בפרוש דברי המרדכי, אבל ממה שכתב הבית יוסף
פאן בשם הפוסקים משמע דהוי שואל שלא מדעת, עין שם: י. שתפין. כסות השתפין עם העובר כוכבים אינו חייב בציצית, עין דמשק אליעזר בפרק ראשית הגז דף (תכד)
[קלה] ויבד אהרן:

באור הלכה

שהמרדכי פתב בפרוש דלא צריכא להא דכתב הרשב"ם בכא בתרא קלו ע"ב,
ורצונו לומר באחריו דאדעתא דהכי וכו', דבזה הלא גם בטלית של שתפין חיבת.
ואולי טעם הדרך החיים דפעמים העיר גדולה מאד ולא ימטי שיה פרוטה לכל
חד, וכעין שפרש רש"י בסכה כז ע"ב דבור המתחיל כל האזרח, עין שם. ובספר
שערי אפרים פתב, דיותר טוב לקח טלית שאולה בעת עלייתו לתורה מלקח טלית
הקהל, שכטלית הקהל נכנס לכלל ספק שמא מחייב לברך, ואם לקח טלית הקהל
ורוצה לברך, יכון אז שרוצה ללבוש לשם מלבוש של ציצית, ויעטף בו ראשו
כמו בשחרית, ואין צריך אז לעמד מעטף שעור הלוח ארבע אמות וכו', ואם אינו
רוצה לברך עליו לא יעטף ראשו כלל, רק עטיפת הגוף לבר, ונתן טעם לברכו
בהפתחי שערים שלו וזה לשונו, בטלית הקהל יש לברך עליו כמו בטלית של
שתפין, ומכל מקום נראה דנקא כשמעטף בו ראשו בדרך עטיפת שחרית, הא
בלאו הכי אין לברך, אף שיש דעת קצת פוסקים החולקים על זה וסבירא להו
דעטוף הגוף סגי, מכל מקום אין פונתו להתעטף בכל רק לבישה לשעתו משום
כבוד בעלמא, לא קרינן אשר תכסה בה בעטוף ארעי כזה, ואף בטלית שלו, אם
זמנו בהול שאינו יכול להתעטף בו ממש ונותנו על הפתפים לבר לשעה קלה
כשעת הקריאה ודעתו להסירו מיד, צריך עיון ככהאי גוונא, עד כאן לשונו. ודבריו
חלושים במקצת, דהלא הסכמת השלחן ערוך לעיל בסימן ח דהעטוף אינו לעפויבא,
וגם טעם השני שלו מרש"ל ומגן אברהם ואלהיה רבה ושאר אחרונים משמע
דכבדגו שלו בודאי חייב לברך, ולא חלוק כלל בין אם מעטף ראשו או לא, משמע
מדבריהם דככל גוני חייב על ידי לבישה זו בציצית. מכל מקום מה שכתב בשערי
אפרים הנ"ל דיון אז כלבישתו לשם מלבוש של ציצית ולא לכבוד בעלמא,
דבריו נכונים מאד מדינא מטעם אחר, דהלא קומא לן בסימן ס סעיף ד דמצות
צריכות כונה, ולעפויבא הוא, כמבאר שם וכמו שכתבנו בסימן ח במשנה ברורה
סעיף קטן יט, עין שם. אחר כך מצאתי חבר להשערי אפרים, והוא מה שכתב
כבאר היטב בסימן יח סעיף קטן ה בשם הלחם חמודות דהמתעטף מפני כבוד
הצבור אין מברך, ומסתמא טעמו כמו שכתב השערי אפרים, דאפשר דזה אינו
נקרא לבישה המחייבת בציצית. ועין מגן אברהם סוף סימן יט כמה שכתב בשם
התוספות וצריך עיון:

משנה ברורה

שם, ומזה נלמד לעניינו גם כן דצריך להחזירו להנותן בזמנו, הינו,
אם היום יצא בו בעליו, ישיב לו על כל פנים למחר קדם התפלה
כדי שיהיה לו בעצמו גם כן במה לצאת, ואם לא החזיר לו והנותן
אין לו טלית אחר, נראה דנעקר המתנה למפרע ולא קרינא בה
כסותך [ואף שיש לו טלית קטן, מכל מקום מסתברא דאדעתא דהכי לא
נתן לו], דלא כמו שכתב בספר נתיב חיים. גם נתבאר שם דאחר
שיצא בו צריך לחזור ולתנו לבעליו במתנה כדי שיהיה של בעלים,
שהרי נעשה שלו, ופשוט דהכי נמי בענינו. נראה לי פשוט דאם
נתקלקל הטלית או אחת מציציותיה אצל השואל, אף שהיה על ידי
אנס, ולא החזיר לו כמו שלקחה, אינו יוצא בהמצוה. עין בסימן
תרנח סעיף ד ובחדושי ר' עקיבא איגר שם: ד (יג) טלית חבירו.
פרוש, שלא מדעתו, דניחא לה לאינש דלעבד מצוה בממונה. ודוקא
באקראי אבל בקביעות אסור, ואפילו באקראי, דוקא באותו מקום,
אבל להוציא מבייתו לבית הכנסת או איפכא אסור, דאפשר שמקפיד
עליו והוי גזל. ועין בפרי מגדים שכתב דבכל גוני ראוי לזהר כשבבעליו
עמו שישאלנו, ואין סומכין על התזקה במקום שיכולין לבררו בקל,
וכל שכן אם יודע בו שהוא מקפיד: (יז) ולברך עליה. עין במגן
אברהם. ועין בדרך החיים שכתב, דיותר טוב שיכון שלא לקנות ולא
יברך: (טז) שיקפל אותה. כקפולה הראשון, וכתבתי יקפל אותה
ולא כקפולה הראשון. והמגן אברהם מקל בשבת שלא לקפל כלל:
(טז) בלא דעתו. אפילו באקראי בעלמא, דחישין שמא יקרא בהן
הרבה עד שיתקרעו מרב המשמוש. והעולם נוהגין כשמוציאין סדור
תפלה או מחזור בבית הכנסת שלוקחין אותו כדי להתפלל בו, ואינו
יודע הטר לזה, דמאי שנא סדור מספרים [פרי מגדים]: ה (יז) של
שתפין. וטלית של שתפין נכרי וישראל או איש ואשה, חיבת
בציצית ולא יברך עליה, ארצות החיים, דלא כדמשק אליעזר, עין
שם: (יח) חיבת. ואירי שחברו מרצה שילך חברו בו, והוא בלי

ה. חו"ט טלית של שתפין חבירו וכו'. שאלה, אם מחייב אדם להשאל טלית שלו
למי שדר בכפר כדי שהוא יצטרך לשאל טלית מאחרים בעירו, פסק
בתשובת בית יעקב בסימן קיד דאין מחייב להשאל טליתו לאחר והוא יברך על
טלית שאולה, עין שם:

ה. חו"ט טלית של שתפין חבירו וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו, ואירי שחברו מרצה וכו', והוא מהפרי מגדים. הגם דבעקר דינו לכאורה יש להתישב
הרבה, דמאי גריעא זו מסתם טלית של שתפין, דגם שם הלא חצי השני של הבגד אינו שלו בעצם רק שאלו לו, ושאלו פטר התורה מציצית, ואם כן
נשאר רק חצי הבגד בשני הציצית, ואפילו הכי גלתה לנו התורה דלא בעינן רק שיהיה לו חלק בעצם הבגד, והכי נמי בענינו. ומכל מקום דבריו אמת מטעם אחר,
דהא קימא לן דאפילו במקום דלא בעינן לכך, כגון בתפלין, אפילו הכי פסול גזל משום מצוה הבאה בעבירה וכדלקמן בסימן כה סעיף קטן כו במגן אברהם ואם כן

שער הציון

ד כב. ב"ח ומגן אברהם: כג. פרי מגדים: כד. כנסת הגדולה: כה. פרי מגדים:

קעב

פסקי

סימן יד - הלכות ציצית

תשובות

בו ואיני יודע היתר לזה דמאי שנא סידור מספרים. אמנם למעשה נראה⁸² שאין קפידת השו"ע והפוסקים אלא בזמניהם שלא היה הדפוס מצוי, משא"כ בזמננו שסידור חומש ומחזור וכדו' נקנים בעד סכום מועט, לית מאן דקפיד על זה, וכמו כן שאר⁸³ ספרים של אנשים פרטיים הנמצאים בבית המדרש או שאר מקומות ציבוריים אשר הדעת נותנת לומר שהבעלים השאירום בכוונה עקב כי אינם ספרים יקרים, סתמא הוי כמי שפירש שאינו מקפיד על העיון בהם, ואדעתא דהכי משאירם שם, אך דווקא לעיין באקראי⁸⁴ ולא בלימוד קבוע, אא"כ ידוע

בו אלא בתורת השאלה, אם כי הסומך לברך יש⁸⁰ לו על מי לישען, אך בתנאי⁸¹ שיודע בבירור מוחלט שאין הבעלים מקפידים.

להשתמש בסידור ושאר ספרים של חברו ללא רשות

י. שם: אבל אסור ללמוד מספרים של חברו בלא דעתו דחיישינן שמא יקרע אותם בלימודו. ובמ"ב (סקט"ז, בשם הפמ"ג) ואפילו באקראי בעלמא, והעולם נוהגין כשמוצאין סידור תפילה או מחזור בביהכ"נ שלוקחין אותו כדי להתפלל

לומר דהוי כאילו נתן במתנה על מנת להחזיר, כיון שאין בעל הטלית יודע מאומה, אמנם מסיק המג"א דאם ירצה הרשות בידו לברך כפי שמותרת אשה לברך על מ"ע שהזמן גרמא אע"פ שפטורה, ועל השוואה זו חולקים הגרע"א ודרך החיים, וכפי שצוין לעיל אות ו', ולכן מסיק שעדיף שלא לזכות ולא לברך. 80. דמצינו לכמה פוסקים דס"ל שע"י האומדנא דניח"ל לאינש למיעבד מצוה בממוניה, נחשב כמדעת בעלים, וכנתנו לו במתנה ע"מ להחזיר, וא"צ דעת מקנה מפורש, עיין ש"ך חו"מ סי' שנ"ח סק"א, חזו"א מעשרות סי' ז' סקי"ד, ברכת הבית שער ל"ז סק"ג, ועוד יש לצרף שיטת כמה מהראשונים (המוזכרים בקונטרס אחרון שבשו"ע הרב סק"ג) שגם על טלית שאולה אפשר לברך אפילו בלא ניתן מתנה ע"מ להחזיר ושכן ס"ל למעדני מלך וא"ר, ואחד משני דרכים אלו מוכרחים לפרש בשיטת המחבר דכותב שיש לברך בלוקח טלית חברו שלא בידיעתו, דהא טעם המג"א דלא גרע ממ"ע שהז"ג לא שייכא למחבר דס"ל (בסי' י"ז) דאסור לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, ובתורת חיים סופר סקי"י "והמנהג הוא לברך אפילו שואל שלא לדעת" וכו', ובכה"ח סק"כ דהסומך על דברי הב"י וש"ע ומברך לא הפסיד ובמקום מנהג ל"א סב"ל, ובשו"ת אז נדברו ח"ו סי' מ"ד ובספרו בית ברוך על החיי"א כלל י"א אות קס"ג דכדאי הם המג"א ושאר פוסקים שיכוין לקנות ולברך והדרך החיים מסתבר דאמר דבריו במי שמתעטף לכבוד כגון לעלות לתורה, ועוד לנו דברי הגרע"א (על המג"א סק"ח) דאם נוטלו בלא רשות בעלים רק באופן של השאלה ובלי חיוב ברכה נמצא שאינו מקיים בזה מצות ציצית ושוב נימא דלא אמרינן ביה 'ניח"ל לאינש למעבד מצוה בממוניה' דהא לא איתעביד מצוה, ונמצא שיהיה אסור עליו ליטול הטלית. ודע, דכל זה בטלית אבל בתפילין לכו"ע מברך, דלא ילפינן דבעינן 'לכם' אלא בציצית. 81. שלחן הטהור שם, ברכת הבית שם, כה"ח שם, דלענין ברכה צריך זהירות יתר שיהיה מוחלט שאין כאן שום חשש גזל, שלא יהיה ברכתו לבטלה, ובסיום הדברים יש לציין דבמקרה שלוקח טלית חברו לזמן קצר לצורך כבוד הציבור כגון לנשיאת כפיים או לעליה לתורה ולכיבוד בבית מילה, וכדו' יש להקל טפי בכל האמור בזה לענין לקיחתו שלא בידיעת בעליו, דחמירא טירחא דציבורא להמתין כשאינן בקל להשיג טלית אחר ברשות בעליו, ולענין ברכה בלא"ה נהגינן שלא לברך כשלושב לצורך כבוד גרידא וכנ"ל אות ה', אך יזהר להחזיר הטלית למקומה מקופלת ומסודרת כפי שהיתה ויזהר מלכלוך וקלקול כלשהו, וכמשנ"ת. 82. ליקוטי מהרי"ח סדר ברכות השחר (סוד"ה הנה קודם שמתחיל), ועיי"ש דאם אמנם מדובר מסידור או חומש ומחזור מיוחד היקר לבעליו אין היתר להתפלל בו ללא רשות אפילו באקראי וכדברי הרמ"א והפוסקים, ערוה"ש סעי' י"ג, ובמקור חיים לחו"י בסוף הסימן "נראה דסידור תפילה בו שרי, דלא אסרו רק בספר ללמוד, שאין קבע לדבר, ועוד דיש בו עיון" וכו'. 83. שו"ת מנח"י ח"ז סי' ק"ל, וע"ע כה"ח סק"ל"א ושו"ת להורות נתן ח"ו סי' קכ"ז - קכ"ח. 84. והנה בערוה"ש שם וכן בס' בתי כנסיות המובא בשד"ח מערכת סי' כלל ט"ו דנוהגים היתר בעיון בלבד בכל מיני הספרים, אך כבר תמה השד"ח דאם יהיה כן

ולהעתיק ממנו שלא נרשום ואף על גב שמקלקלו, לפי ששפיקדו אללו היה יודע שהוא חזר וילמוד בו, והשתא קשיא ליה, נהי דטעמא דאדעתא דהכי הפקדו אללו מהני דמותר ללמוד ממנו אע"פ שמקלקלו, מ"מ אמאי מותר להעתיק ממנו, הא ודאי אדעתא דהכי לא הפקדו אללו

סעיף כ"ב טו בד"א בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים אב"א אם היה עמו באותו הארץ וכו', כן הוא גם כן ברמב"ם (המובא בצינונים אות ל"ז), אבל בטור כתב כאן [סעיף כ"ב] ז"ל, ד"א שאין המפקיד עמו במדינה אבל אם הוא עמו כו', וסמך מדינה בלשון הגמרא ופוסקים הוא עיר, וכ"כ הטור נדה"א נסימן

ל"ו וצמקוס נטול מורה שאין ספרים נמצאים יכולין בית דין לכוף לאחד להשחיל ספריו ללמוד מהן ובלבד שיטלמו לו מה שיתקלקלו הספרים.

כא הפקיד אצלו כסות מנערה בענין שנחבאר בסימן רס"ד¹.

כב כ"ו² במה דברים אמורים בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אע"פ שיאבד*.

סימן רצג

מתי ניתן הפקדון ליתבע ואם יכול להחזירו בכל מקום

ובו ד' סעיפים

א א"א אין המפקיד יכול לתבוע* הפקדון א"א לא

צינונים ומקורות לה פסנת הלא"ש ללא ז"ג סי' (ב) ג' ד"מ סס. ועיין לעיל ריש סימן ע"ב. לו סעיף י"ח. לו רמב"ם שם פ"ז משאלה דין ד'. סימן רצג 1) תוספת מהדרות באה"ג.

שיעתיק ממנו, לכך קאמר ושמה הטעם משום דאיתא במדרש כו', אלמא שמותר לגנוב ד"ת ולהעתיקו, א"כ אפילו קפיד נודאי מותר להעתיקו, ואף על גב שמקלקלו במה שמעתיק, מ"מ אדעתא דהכי הפקיד אללו שילמוד בו ואינו מקפיד על הקלקול, אם כן מרוויחו זריכי, טעם דאדעתא דהכי הפקידו אללו זריך דמותר להשתמש בו אף על פי שמקלקלו קצת, וטעם דלא יצוו לגנוב זריך דאף על גב דמסתמא מקפיד בהכי מותר. וזה דעת מור"ם שמתחילה כתב שמותר לקרות ממנו כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אללו, כלומר שמטעם זה מותר לקרות ולהעתיק אף על פי שמקלקלו, ואחר כך כתב שיוכילם ז"ד לכוף להשחיל ספריו, וזכ"ל זה ג"כ שמותר להעתיק מטעם שלא יצוו לגנוב וכמ"ש העיר שושן, וכן נ"ל עיקר דו"ק:

סימן רצג סעיף א' א) אלא במקום שהפקדו כו'. הכי מוקים אב"י בסוף פרק הגזול במה"ל [דף ק"ח ע"א] לברייתא דה"ק מלוה נימנה ליטבע בכל מקום, אבידה ופקדון לא נימנו ליטבע אלא במקומן, ופירושה, דבמלוה יכול לכופו לשלם בכל מקום אם יש לו מעות או מטלטלין, אבל באבידה ופקדון אע"ג דאית ליה זוזי לא מיחייב כיון דגופא דאבידה ופקדון אינו כאן, וכן פירש הב"ח [סעיף א']. ונכספר גדולי

רס"ו סעיף י"ט ז"ל, וכדרך שאמרו באבידה אמרו בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים, אבל אם הם זעיר אין זריך לטפל בהן, עכ"ל. מיהו יש לדקדק, מהשתחיל שם במדינת הים, וכלשון הגמרא [ב"מ ל' ע"א] דמוקי לה הכי, וקיים אבל אם הם זעיר, דהן שני קצוות רחוקים, ז"ל דמ"ש אבל אם הם זעיר אינו ר"ל דוקא עמו דנפקד זעיר אחת, אלא ה"ק דוקא כשהוא במדינת הים שהוא נעלם מהעין ולא ידענו עת צואו, אבל אם הוא זעיר, ר"ל שהוא עם הנפקד במקום ישוב במדינה אחת, אין זריך לטפל בו, ולפ"ז יהיו דברי הרמב"ם והמחבר והטור בענין אחד ודוק, ועיין מה שכתבתי בפרישה בסיומן רס"ז [בררשיה שם]:

סימן רצג סעיף א' א) אין המפקיד יכול לתבוע כו'. בהלואה

אין הדין כן כמ"ש הטור והמחבר לעיל ריש סימן ע"ד, דאפילו הלווה זיכונ יכול לתבועו במדבר כשטוען ברי שיש להלווה מעות לפרוע לו כולו או חציו, יתר מכדי סיפוקו שזריך לכדי חיותו בהיותו במדבר. מיהו בלוה שרוצה להחזיר למלוה הלוואתו דינו כמו כאן בנפקד, דבכל מקום זיכונ יכול להחזירו לו ולא במדבר כשהלווה היתה זיכונ, וע"ש [סק"א] שכתבתי טעם הדברים:

דמלוה הלוואה נימנה ואבידה ופקדון בעיניהו הדרי, ולא הבנתי קושימו, דאם בא להקשות מאי אינטריך נהא לאשמעינן, הא שפיר אשמעינן רבותא דיד המלוה על העלוונה, דאע"פ שאין הלווה יכול לכופו לקבל הפרעון במדבר, מ"מ המלוה יכול לכופו לשלם במדבר אי אית ליה זוזי, וגם באבידה ופקדון יש קצת חידוש, דאע"ג דיש כאן דבר שהוא ממש כמו אוחו דבר שהפקיד אללו, כגון מעות מזומנים או כלי ממש כיוצא בזה, אינו יכול לכופו לשלם כאן, ונראה דאם יש להנפקד אותן מעות עממן שהפקיד אללו כאן, יכול לכופו לשלם לו כאן, וכן נראה להדיא מדברי ספר גדולי תרומה שם. ואע"ג דכתבתי לעיל סימן רצ"ב סעיף ז' [סק"ח] דמוכת מדברי החוס' [ב"מ כ"ט ע"א ד"ה ה"ח] דהמפקיד אללו חזירו מעות אפילו טובע אוחס קודם שהוציאם הנפקד אין זריך להחזיר לו אוחס המעות כו', היינו משום דהתם ימן לו מעות אחרים, אבל הכא שאם לא נחייבנו לשלם כאן לא ישלם לו כלל, נראה דחייב, כן נלפע"ד. עוד כתב הב"ח [שם] ז"ל, אבל בעל התרומות בשער ל' [ח"א ס"ב ב] חירך דבמלוה יכול להשביעו שאין סיפק בידו לפרוע חובו, אבל על אבידה ופקדון אפילו יאמר לו אולי בידך הוא, אין לו להשביעו, דמסתמא לא הביא עמו. וז"ע לפי זה אם יכול להחריס סתם, עכ"ל. ולפע"ד הבעל התרומות שם לא כתב כן אלא לדינא לדין אבל לא לתרוצי ברייתא, דאפילו בטוען ברי לי שישנו לפקדון בידך לא מיחייב אלא היסא, ובשמה אפילו טוען אין לי לגמרי לא כאן ולא במקום אחר לא מיחייב שבעה אין לי אלא מתקנת הגאונים כדלעיל ריש סימן ז"ט, ובצרייתא עדיין לא נתקנה שבעה היסא. וגם נראה דבעל התרומות מיירי בטוען ברי, אבל בשמה אין זריך לישבע אף במלוה, דמתקנת הגאונים לא שייכא אלא בטוען אין לי כלל, משא"כ הכא שרוצה לשלם לו במקום שהלווה לו ואומר שאין לו כאן מעות, וכן משמע להדיא בעל התרומות שם [וכתב] [שכתב] ז"ל, אם המלוה אומר ללווה במדבר פרע לי כאן מה שהלוייתך כי יודע אני שיש בידך ממון כו', וכן כתב הטור להדיא לעיל ריש סימן ע"ד בשם הרמב"ן ז"ל, המלוה אומר פרע לי כאן כי יודע אני שיש לך כו', הרי זה נשבע היסא שאין בידו סיפק לפרעון חובו, עכ"ל, והוא מדברי בעל התרומות שם וכדליתא בז"י שם. ולפ"ז מה שמסיים בעל התרומות, אבל על אבידה ופקדון אפילו יאמר לו אולי בידך הוא אין לו להשביעו דמסתמא לא הביאו עמו, ע"כ, וכן הוא בז"י לעיל ריש סימן ע"ד בשמו, הוא מגומגם, דלשון אולי משמע דהיינו שמה, והא בזרי מיירי הכא וכמו שכתבתי. ונכספר גדולי תרומה שם נסתפק אם מילת אולי טעום סופר הוא, ולא ידעתי מה ספק יש כאן, פשיטא טעום סופר יש כאן, דאל"כ מאי צין הלוואה לפקדון, ועוד, מאי אפילו יאמר אולי כו', מאי רבותא היא זו. ועוד, דלמה ליה לטעמא

ערך להם

להשאיל ספריו ללמוד מהם, ובלבד שישלמו לו מה שיתקלקלו הספרים. [תשובות הרא"ש כלא צ"ג סי' ג' הנובא בד"מ שם].

ביאור הגר"א

מז. ובמקום כו'. כמ"ש בפ"ד דכמוצות* [ז' א'] עשה דקדק כו' זה הכומצ ספרים כו', ואמרינן שם [מ"ט ז'] דכופין על הנדקה:

באר הגולה
סעיף כ"ב ט. ע. שם ברמב"ם, ברייתא שם [ב"מ] דף ל' ע"א, וכדמוקי לה רב דאלא בר חמא משמיה דרב שמת.

סימן רצג סעיף א' א. לשון הטור [סעיף א'], ברייתא פ"ז דז"ק דף קי"ח ע"א וכדמפרש לה אב"י שם, וכן כתב הרמב"ם פ"ז מהלכות שאלה ופקדון דין י"א.

גליון מהרש"א

שם. ובמקום ביטול תורה שאין ספרים נמצאים יכולין בית דין לכוף לאחד וכו'. עיין סעיף כ"ב. אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע. עיין סימן ע"ב ע"כ ס"ק פ"ט, ועיין חו"ט ב"מ ריש דף פ'.

חידושי רעק"א
סעיף כ'. להשאיל ספריו. כ"כ, ובלבד שיטלמו ג' שמאים הספר ואם יפסד ומקלקל ששלם לו הפסד ע"י אותן שמאים, יתן משכון כדבי שו"ת ספר, עכ"ל הרא"ש שם [המובא בצינונים אות ל"ז]:

ועיין בגמ' שם. וצדקתו כו'. ועיין ב"לקוט [תהלים רמז] חסיד' הגירסא עשה צדקה כו' ד' ספרין אומר זה הנובא כו' הרמ"ז

יעוין בירושלמי ברכות פ"ד ה"א שמבואר כחוב אחד אומר אלך ואשובה אל מקומי (הושע ה') וכתוב אחד אומר והיו עיני ולבי שם כל הימים (מ"א ט') הא כיצד פניו למעלה ועיניו ולבו למטה, ואם לאו, יכוון לבו כנגד בית קדשי הקדשים, ר' חייא רבא כנגד קדשי קדשים של מעלן, ר' שמעון בן חלפתא כנגד בית קה"ק שלמטן כו', ומעתה ר' שמעון ברבי כר"ש בן חלפתא.

קא—קב. כתובות כד ע"ב, איבעי' להו מהו להעלות משטרות ליוחסין כו' רב הונא ורב חסדא ח"א מעלין וח"א אין מעלין כו' איבעי' להו מהו להעלות מנשיאת כפים ליוחסין כו' רב חסדא ורב אבינא ח"א מעלין וח"א אין מעלין.

קג. שם כז ע"א, עיר שכבשוה כרכום וכו' אמר ר' אבא בר זבדא פליגי בה ר' יהודא נשיאה ורבנן ח"א כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת ולא קשי' לי' ולא מידי, וחד קשיא לי' כל הני ומשני כגון דמהדר לה למתא שולשילתא וכלבא וגודא ואווא.

יעוין בירושלמי דמכילתן פ"ב ה"ט שמבואר ר' זעירא ר' בא בר זבדא ר' יצחק בן חקולה בשם ר' יודן נשיאה ובלבד כרכום של אותה מלכות אבל כרכום של מלכות אחרת כליסטים הם.

קד. שם לד ע"א, פליגי בה רב אחא ורבינא ח"א מעשה שבת דאורייתא וח"א דרבנן וכו'. (ונכפל בב"ק ע"א ע"א וילקוט פ' כי תשא ש"ץ). יעוין באות ל"א שהבאתי דרב אחא הוא דאמר דאורייתא ורבינא הוא דאמר דרבנן לקולא והלכתא כוותי', ויעוין ברא"ש ב"ק פ"ו שכתב דהך פלוגתא לא הוי בסברת עצמן כ"א בפירוש דברי ר"י הסנדלר וליתא להאי כללא, אמנם בפלפולא חריפתא שם אות מ"ז מביא דברי הרמב"ן במלחמות שפי' דבסברת עצמן פליגי וכפי' הרי"ף ואיתנייהו לכללי.

קה. שם נ ע"א, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (תהלים קי"ב) רב הונא ורב חסדא ח"א זה הלומד תורה ומלמדה, וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים (ונכפל בילקוט תהלים תתע"ב).

יעוין בבבא בתרא י"ד ש רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא וכו', ובירושלמי כלאים פ"ג ה"א נקרא רב הונא ספרא דסדרא, והנה ידענו שרב הונא עשיר גדול היה (עיין ברכות ה' ע"ב ועוד) ובוודאי לא להשתכר (באומנות שכבר בקשו רחמים שהמתעסקים בה לא יתעשרו) היחה כוונתו אך להשאילם לאחרים, ולו נאה לדרוש זה הכותב ספרים ומשאלים, ונראה כי זהו ענין שסברו כד נח נפשי' דרב הונא לאותבי ספר תורה אפורי' מוע"ק כ"ה ע"א כי בזה הגדיל לעשות

כאמור שכתב שבעין ספרי דאורייתא, ועם שהספרים מתקלקלים קצת ע"י תשמישן
(ע' בבא מציעא כ"ט ב) ולא הוי הון ועושר בביתו כגבי הלומד תורה ומלמדה שאינו
חסר כלום, הנה רב הונא לשיטתו בפסחים נ"ה ב דלהפסד מועט לא חששו.

קו. שם נה ע"א, איתמר רב ור' נתן ח"א הלכה כר' אליעזר בן עזריה
וח"א אין הלכה כו'.

הנה בגמ' התחילו לצדד בתסתיים דר' נתן הוא דאמר הלכה מדשמעינן לר"נ
דאזיל בתר אומדנא אמנם לקמן נ"ו רע"א אמרו דתרווייהו לא אזלו בתר אומדנא
ושוב לא מוכרעת מילתא אולם נאמנה לנו עדותו של ר' יצחק בר אבדימי דלדידי
מפרשי לר' שרב הוא דאמר הלכה כראב"ע עיין רש"י שם ומש"כ בהגהותי
לבבלי בברכות ל' ע"ב על רש"י ד"ה משום רבינו. (גיטין ג ע"א – עיין להלן ה' ע"ב).

קז. שם (גיטין) כג ע"ב, שני גדולי הדור פרשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל
בר יצחק ח"א הא מני רבי הוא כו', וח"א מ"ט דרבי כו'.

יעוין ברש"י ד"ה וח"א מ"ט שזה מוסיף ומסיים פירוש הדבר ואינו פליג על החד
דעמי' הראשון.

קח. שם לא ע"ב, רב הונא ורב חסדא הוו יתבו חליף ואזיל גניבא עלייהו אמר
חד לחברי' ניקום מקמי' דבר אוריין הוא א"ל אידך מקמי פלגאה ניקום, אדהכי
אתי איהו לגבייהו אמר להו כו' (ונכפל לקמן ס"ב ע"א).

קט—קי. שם סח ע"ב, וזה היה חוקי מכל עמלי (קהלת ב) רב ושמואל ח"א
מקלו וח"א גונדו כו', רב ושמואל ח"א מלך והדיוט וח"א מלך והדיוט ומלך
כו' (ונכפל בסנהדרין כ' ע"ב שוח"ט פע"ב ילקוט מלכים קע"ז וקפ"ב).

יעוין לעיל אות נ"ג שבארתי ענין פלוגתתם ובררתי שרב הוא דאמר גונדו ולשיטתו
אמר מלך והדיוט ומלך, ושמואל שהוא דאמר מלך והדיוט הוא האומר מקלו.

קיא. קדושין ל' ע"א, חנוך לנער ע"פ דרכו (משלי כ"ב) ר' יהודא ור' נחמי'
ח"אמשיטסר עד כ"ב, וח"א מתמני סרי ועד כ"ד. (ונכפל בילקוט תהלים תתק"ס).

יעוין במדרש משלי פ"א פס' לתת לפתאים ערמה לנער דעת ותבונה שאמרו עד כמה
שנים אדם נקרא נער ר' מאיר אומר עד כ"ה, ודלא לאפוטי פלוגתא ברור
שהכוונה במדרש עד תחילת שנת כ"ה ובגמרא ר"ל עד סוף כ"ד עיין יו"ד סי' ר"מ
סע' כ' ונודע אמרם כי ר' מאיר ר' נחמי' שמו עירובין י"ג י"ג ע"ב, ובחקרי קדמוניות
שלי הערתי שע"כ השם מאיר לדרשא שלא מצינו דוגמתו בזמן התנאים והאמוראים

שיקרא עוד אחד מנהם בשם זה ואכמ"ל.

והדיא ההגוזל בתרא [ב"ק קד, ב] דתנן המכיר כליו או ספריו ביד אחר אם יצא לו שם גניבה בעיר ישבע כמה הוציא ויטול ואם לאו לא כל הימנו שאנו אומרים מכרו לאחר ולקחו זה ממנו, לדברי רבינו תם והגאונים דלעיל סברי דשאר ספרים נמי שאינם אגדתא עשוין להשאיל ולהשכיר יהא נאמן במיגו דאי בעי אמר השאלתי לך. ואפילו לא יצא לו שם גניבה בעיר פ"י רבינו תם זצ"ל דההיא באדם דידעינן ביה שאינו רגיל להשאיל ספריו לשום אדם. אי נמי ברגיל להשאיל וזה שבידו אינו רגיל לשאל. דלאו אמרינן דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן אלא בגברא שעשוי להשאיל ולהשכיר ובגברא שעשוי לישאל ולשכור כגון דשויה ראה בידו דלית ליה מיגו דאי בעי ואמר אינם בידי ולא באו לידי מעולם.

(שע"ד) וכבר היה מעשה שתבע התובע את הנתבע סדר קדשים מחמת טענת דברים העשוין להשאיל ולהשכיר. ונשאל רבינו יצחק בר שמואל זצ"ל והשיב ודן כדברי רבינו תם זצ"ל, וזו היא התשובה. שלום רב לרב קרשביא הצור ימגן צורדיך וישבית, אדון לפניך בקרקע כאשר הורשתי, על דבר הספר טען ראובן את שמעון תן לי סדר קדשים שהיה של מורישיי שהשאלו ללוי ולוי השאלו ליהודה חמיו ונפטר יהודה והשכינוהו יורשיו אצלך עם שאר ספרים, ועכשיו אני תובעו ממך כדן דברים העשוין להשאיל ולהשכיר. ושמעון משיב אמת סדר קדשים בידי, ולא בעל דברים ידדי את שלי לא השאל מורישיך כלום כאשר הודית לי, לך אל היורשים שמישכנוהו אצלי אולי יאמרו שמכרו מורישיך לאביהם או מישכנו ושמא יהיו נאמנים אחרי שאין לך עדים שראוהו בידם וגם אין עדים שראוהו בידי.

(שע"ה) נראה לפי עניות דעתי שאם אין עדים לראובן שמסר ירושתו לשמעון ולא שוויה ראה, ואם היה יהודה קיים היה יכול לכפור בספר בשעה שהיה בידו כמו שהוא עתה ביד שמעון והיה יכול לומר שלא היה בידו מעולם או שהחזירו כל זכות שהיה ליהודה בספר אם היה קיים והיה טוען לקוח הוא בידי והיה נאמן כל זמן דלא שוויה ראה, מיגו דאי בעי אמר להד"מ או החזרתי לך, כל אותו הזכות יש ליורשיו כגון זה טוענין ליורש וטוענין ללוקח. כי אם היה יהודה קיים היה טוען לקוח הוא בידי והיה נאמן במיגו בשעה שהספר בידו דלא שוויה ראה, ואותו הזכות הוריש להם וגם הם מכרוהו ללוקח או מישכנו למלוה. וכגון שהיה פטור יהודה אם היה קיים משבועת היסת אם אין ראובן טוענו טענת ברי רק מאומד ומשמועה שאינה ברורה לו גם שמעון פטור, וגם אם תובעו ראובן לשמעון טענת ברי שאם היה תובע את יהודה היה חייב לישבע שבועת היסת, מכל מקום יורשי יהודה ושמעון הבאים מכחם פטורין מאותה שבועה שיהודה חייב לישבע שלקוח הוא בידו אם היה קיים והיה טוען כך, דקיימא לן אפילו לרב ושמואל אדם מוריש שבועה לבניו בממון שהוא מוחזק. מדמשמע פ' כל הנשבעין [שבועות מה, ב] גבי ברייתא דתניא שהבן גובה בשבועת יורשין הא מני ב"ש היא דאמר כל העומד לגבות כגבוי דמי, דשטר היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה של מלוה, ומחצה של פקדון מוריש הנפקד לבניו להיות פטורין

דליכא עילא כגון הטמנה דרב יהודה וכיוצא בה דכולהו מטלטלי חזקתו תפיסתו. ואע"ג דהוחזקה ביד התובע אין עליו אלא שבועת היסת שלקחן חוץ מן האומן דתניא בהדיא [ב"ב מה, א] ראה עבדו ביד אומן או טליתו ביד כובס כו'. עכ"ל התשובה.

הרי פירש דלא אמרינן דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן אלא הוקא בהטמין תחת כנפיו ובאדם לא צנוע. וגם פירש דבספרים אינם עשוין להשאיל ולהשכיר מפני שנקרע. ורבינו יצחק אלפס זצ"ל פליג עליה כדפרישית לעיל. ופר"ח זצ"ל פסק כרבינו יצחק אלפס זצ"ל¹⁰, וגם כתב שרבינו האי גאון זצ"ל חזר בו. וזה לשונו שפ"י שילהי פירקין דהמקבל, פריש מרי רב האי גאון זצ"ל בתשובתו כי הא דר' חנינא בר אבין דיש עדים שמישכנו [והם] [ואינם] יודעים מה מישכנו ועתה טען לקוח הן בידי והלה טוען כי שאולין או שכורין הן, שאינו נאמן מי שהן בידו וטוען כי לקוחין הן בידו. ועל כגון זה דן רבא ואפיק מיתמי וחזר בו ואמר כי אע"פ שאין עדים שמישכנו כל דברים הידועים שהיו לראובן ועתה נמצאו ביד שמעון או ביד יורשיו אחריו וטוענין לקוחין הן בידינו אינו נאמן, אלא מוציאין אותן מידן ומחזירין אותן לראובן וכן עשה רבא והוציא מן היתומים וכן הדין. ומקשי' ורבא לית ליה האי סברא והא איהו אפיק זוגא דסרבאל וספרא דאגדתא מיתמי, פ"י רב יהודאי גאון זצ"ל בלא שבועה משום דאינון דברים העשוין להשאיל, ואמר כיון דאילו הוה אבוהון קיים וטעין שקניתיים ממנו אינו נאמן גם יורשיו שטוענין שמא מורישים קנאן אין בטענותם ממש קשיא דרבא אדרבא. ופרקינן האי סכינא לא עבידי לאושלי ולאוגרי משום דמיפגמא ומיפסלא ומשום הכי לא מושאלי לה אינשי והילכתא כרבא ותירוציה. עכ"ל.

(שע"ג) הרי רבינו יצחק אלפסי זצ"ל ורב האי גאון זצ"ל ופר"ח זצ"ל ורב יהודאי גאון זצ"ל כוליה סבירא להו דכל הדברים הידועים שהיו של ראובן והם דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ונמצאו ביד שמעון או ביד יורשיו אחריו והם טוענין שלקוחין הם בידם אינו נאמן אלא מוציאין אותם מידם ואפילו בלא שבועה. ורש"י זצ"ל פ"י ב'פ' כל הנשבעין [שבועות מה, ב ד"ה מיתמין] דוקא ספרא דאגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בו תדיר אבל שאר ספרים אינו עשויים להשאיל ולהשכיר לפי שמתקלקלים¹⁰. כמו ששנינו בהמוצא ספרים לא ילמוד בהם לכתחילה ולא יקרא אחר עמו. ויכול לומר לקוחה היא בידי ואין צורך לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לרווחא דמלתא שלא יצטרך לישבע וכן קבלתי מר' יצחק הלוי זצ"ל עכ"ל.

ורבינו תם זצ"ל¹⁰ פליג על רש"י זצ"ל ופסק דספרים הם עשוין להשאיל ולהשכיר כדאמרינן בכתובות פ' נערה [ג, א] הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב חסדא חד אמר זה המלמד תורה ומלמדה לאחרים וחד אמר זה הכותב תורה ונביאים וכתובים ומשאלין לאחרים. וה"ה ספרי התלמוד או כ"ש שבהם תלויה הוראה, והא דנקט תורה נביאים וכתובים משום דבימיהם לא היו כותבים משנה ותלמוד משום דרברים שבעל פה אסור לאומרה בכתב. אלא בימי רב אשי שראה שנתמעטו הלככות וכתב התלמוד.

סו בר"ח על הגליון שבועות שם פירש כשיטה ראשונה, וכן הביא תוס' הנ"ל בשמו, וכ' דכן פירש רבינו האי גאון. סז ע"י בראב"ה ס' תתקכ דכתב דספרים לא הוי עשוים להשאיל אור זרוע <מכון ירושלים> - ג / יצחק בו משה מווינה {עמוד 365} {726077}

ולהשכיר אבל לגבי בנו של הבעלים הוי עשוים. ובריאקאנטי ס' שע כתב דנ"מ בין ת"ח לעם הארץ. סח תוס' שם ד"ה וספרא.

תקיד

חת"ם

שו"ת חיו"ד סימן רמג רמד

סופר

חייב באחריות מ"מ לא עלה לשם חובתו לרצון לפני ה', ע"כ יש לו התרה, משא"כ אם נזרק הדם ונתכפר יצא ידי חובת נדרו ונדבתו הוי כנשבע על הככר ואכלו כולו דאין לו שאלה [שבועות כ"ז ע"ב], ואפי' למאי דקיי"ל [שם כ"ח ע"א] כאמימר דישנו בשאלה, מפני שעדיין מחוסר קרבן או מלקות, אבל הכא דקיים נדרו ולא חסר כלל אין לו שאלה:

יש נדרים דלא בעו פתח חרטה וניתרו מכאן ולהבא, מ"מ לא שייך לא אתי דיבור ומבטל מעשה אלא דיבור של עצמו לא יבטל מעשה עצמו, אבל הקב"ה נתן כח לבעל שדיבורו יבטל נדר אשתו, או יחיד מומחה או ג' הדיוטות אפשר אמיץ כח דיבורן של אלו נגד מעשיהם של הנודרים, ואין כאן מקום לדבר זה כלל. מ"מ בהא סלקינן דאין היתר לנדרם, והגזבר פשע, ואם פושע בפקדון של צדקה והקדש חייב, גם הוא [חייב] לשלם אם א"א להוציא המעות מיד הבעלים:

אמנם לפ"ז בנודר לצדקה ונתן פלגא לגזבר ופלגא חייב עדיין, ה"ל למימר מגו דחייל שאלה אפלגא [שלא] (ש)מסר יועיל שאלה אאידך פלגא. אך התם טעמא אחרינא הוא כמבואר למעיין בלשון תשו' הנ"ל בפנים, כיון שכבר מסר לכהן התרומה או המעות לעני או לגזבר יד עניים הרי הוא כנותן מתנה להדיוט, וכי יכול לחזור אחר שכבר זכה במתנתו. ואע"ג דהרשב"א עצמו ס"ל בנדרים פ"ה ע"א דהאוסר פירותיו על עצמו והרי הם כמופקדים ובאו אחרים ואכלום ושוב שאל על נדרו הוי גזל בידם, והר"ן פליג. מ"מ הרשב"א לא אמרו אלא בשנטלו מעצמם ולא הוא יהבינהו, והרי לא הו"מ למיהב להו כי אז היו אסורים בהנאה, ונמצא לא זכו הנך אלא מטעם נדרו וכיון דפקע נדרו פקע זכותיהו, אבל כשהוא בעצמו נותן או לגזבר או לעניים, אע"ג שאינו נותן אלא מטעם קיום [נדרן] מ"מ זכו כדין זכי ממש וא"א לחזור בו. וזה ברור בלי ספק, ועיין ש"כ סי' רנ"ח סק"י"ח:

והנלע"ד כתבתי וחתמתי שמי:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה רמד

שיל"ת, פה פרעשבורג יום ב' כ' למב"י תקצ"א לפ"ק. שלום וכ"ט לה"ה הרב המאה"ג הותיק החרוץ ושנון כש"ת מו"ה דוד נ"י אברק"ק דרעונוטץ יע"א:

יקרתו הגיעני, נידון אחד שבק חיים לכל חי ומסר כל ספריו ליד איש מהימן שמינה אותו לדבר זה לפקח להביא כל ספריו אל בית הכנסת הקדושה ושם יעמדו לכל הרוצה ללמוד מתוכם, ונתעכב הדבר הזה שנים הרבה, שלא ניתן מקום לקיים צוואת המת באומרם מחשש גניבה ואבידה בבהכ"נ, עכשיו צריכים הציבור לבנות מקוה מים טהורים, והציבור נדחקו כעת ואין לאל ידם, ורוצים למכור הספרים ההמה לצורך מקוה הנ"ל, האם אסור לשנות מדעת המצוה הנ"ל. ויען פאר רום מעלתו צלל במי הפוסקים, והדברים צריך ביאור קצת, ע"כ אבארים בעזה"י וממילא רווחא שמעתא בעזה"י:

ומ"מ נידון שלפנינו דלאו לצדקה יהבו אלא לגבוה לא שייך דינו של הרא"ש ורשב"א הנ"ל, אך מטעם תוס' דכריתות הנ"ל שכבר נתקיים נדרו במה שמסרו לגזבר לצורך בנין בהכ"נ. אע"פ שעדיין לא בנו, זהו מלתא אחריתי, כנודר לבדק הבית ומסרו לגזבר יוצא ידי חובת נדרו אע"פ שלא הוציאו לבנין בדק הבית, ופשוט:

בפ"ק דעירוכין וי"ו ע"ב הגירסא שלפנינו ת"ר ישראל וכו' יע"ש, ולפי משמעות הסוגיא הא דאמר בתחלה על שם ר' יוחנן לחלק בין רשות למצוה, לא בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, והיינו מדאמר ר' אסי א"ר יוחנן עכו"ם שהתנדב מנורה וכו', ואי לדבר רשות הא תני בברייתא אפי' ישראל אסור. וכ' תוס' [ד"ה אילימא] ה"ה הומ"ל אי לרשות אפי' נשתקע אסור אע"כ למצוה ועכו"ם פעי ע"ש. נמצינו למדין לגירסא זו, והיא גירסת ר"י בעל תוס',

ומי שאמר טעם לא אתי דיבור ומבטל מעשה מסירה לגזבר, דברי הבל הם, מה ענין זה לדיבור ומעשה, לא מבעיא נדרים שנעקרו מעיקרא על ידי חרטה והקדש בטעות, פשיטא דלא הדיבור מבטל המעשה אלא הקדש בטעות אינו הקדש, וחומרא אחמיר רחמנא דצריך גם היתר, לא יחל הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין [חגיגה י' ע"א], אלא אפי' נדרי אשתו דמיגז גיזו בדיבורו, ולרשב"א

עם דברי מרן שבסמוך, ע"ש. (ד) חו"מ סי' ש"א ס"ו.

(ג) רבים תמהו כזה, שהרי סכרת השואל לקוחה מש"ך חו"מ סי' רנ"ה סק"ו. ובליקוטי הערות הביא שיש המבארים דברי הש"ך באור"א מכפי הנראה לפום ריהטא, וכאופן שיתאימו

חת"ם

שו"ת חיו"ד סימן רמד

סופר

תקמו

אין חילוק בישראל בין נשתקע ללא נשתקע, דלרשות לעולם אסור ולמצוה לעולם מותר, רק בעכו"ם ולמצוה יש לחלק משום דפעי:

וְלַהֲרִי"ף פ"ק דב"ב יש לו גירסא אחרת ולא הרגישו גדולי האחרונים, והוא דהרי"ף לא גרס ת"ר אלא אמר רב ישראל שהתנדב מנורה וכו', ומעתה תו א"א לומר דהך דר' יוחנן לחלק בין רשות למצוה מכללא אתמר מדאמר ר' אסי אר"י עכו"ם שהתנדב ואי לדבר רשות אפי' לישראל, מהיכי פשיטא לי' כן כיון דליכא ברייתא אלא מימרא דרב, אטו גברא אנברא קרמית, אך הך דר' יוחנן מאמר מוחלט הוא בפ"ע, ל"ש אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה משנים, ולא גריס מדאמר ר' אסי אר"י עכו"ם שהתנדב וכו', אלא גם זה מימרא בפ"ע הוא שאמר עכו"ם שהתנדב מנורה ומחלק בין נשתקע ללא נשתקע, ושקיל וטרי הש"ס מסברת חוץ אי לדבר הרשות אפי' ישראל נמי יש לחלק בין נשתקע ללא נשתקע, אלא לדבר מצוה. ולפ"ז מוכח דבישראל נמי יש חילוק בין נשתקע ללא נשתקע בלדבר הרשות. ועיין ש"ך סי' רנ"ט סק"ג שלא עמד בזה א. וכן דעת הרמב"ם [הל' מתנות עניים פ"ח ה"ן] והרא"ש [ב"ב שם סי' כ"ט] כהרי"ף הנ"ל, ולדינא פסק כן ר"ת פ"ק דב"ב [ח' ע"ב ד"ה ולשנותה] וב"מ ע"ח ע"ב בתוס' [ד"ה מגבת] ע"ש:

וְרֵאִיתִי בירושלמי רפ"ג דמגילה [ה"ב] מייתי סתם חילוק בין נשתקח שם בעלים ללא נשתקח, ולא הזכיר לא ישראל ולא עכו"ם. תו מייתי אנטונינוס התנדב מנורה לבה"כ אמר רבי ברוך אלוקים שנתן כן בלב אנטונינוס, פי' בקרבן עדה כי שמו לא ישתקע לעולם כיון שהוא מלך, תו מסתפק אי אמר רבי ברוך אלוקים או ברוך אלוקינו, אי אמר ברוך אלוקינו נתגייר אנטונינוס פי' ואמר אלוקינו, משא"כ אי לא אתגייר והיה עכו"ם לא אמר רבי אלוקינו אלא אלוקים ע"ש. והנה מוכח כשיטה הנ"ל דגם בישראל יש חילוק בין נשתקע ללא נשתקע, דהרי כל ברכתו של רבי היה משום שלא ישתקע שמו לעולם ולא ישונה המנורה לעולם, ואס"ד בישראל אין חילוק א"כ תפשוט דלא אתגייר ואמר ברוך אלוקים, אע"כ גם בישראל בדבר הרשות יש לחלק וכו"ל א. וז"ל המרדכי פ"ק דב"ב סימן תצ"ב, פ"ק דעירוכין ת"ר ישראל שהתנדב וכו' פי' ר"מ שכבר השתמש בה והדליק בבה"כ, דאי לא הדליקו בה

אפילו לדבר הרשות מותר לשנותה לדין דקיי"ל הזמנה לאו מילתא היא וכו', ונהי דהנודר אינו יכול לחזור בו ולעכבו לעצמו משהקצהו להדליק בו בבה"כ ונעשה נדר, ודאי איהו בעי לקיומי נדרו ולמייתי לבה"כ ומשנתן לבה"כ רשאין הציבור לשנותם אפי' לדבר הרשות, אבל משנשתמש בה דבר מצוה אסור לשנותה לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מותר לשנותה אפי' מצוה דפחיתא מינה, דדוקא גבי תשמיש קדושה אמרינן מעלין בקודש ולא מורדין אבל לא לגבי תשמיש מצוה עכ"ל. ודבריו צריכים ביאור. והכוונה דהכא איכא תרי מילי, חדא הנדר עצמו המוטל אקרקפתא דגברא, ושנית קדושת החפץ, ומצד קדושת החפץ שלא ישנה מנורה זו תליא בהזמנה לאו מילתא [ברכות כ"ג ע"ב], לכן מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות, אך אי כבר השתמש בה אסור לשנותה לדבר הרשות (להרי"ף כל זמן שלא נשתקע שם בעליו), אבל למצוה אפי' פחותה ממנה יכול לשנותה, דלענין מצוה לא מקרי ירידה מקדושה אם לא שמוציאה לרשות לגמרי לא מקרי הורדה לענין החפץ, אבל מ"מ לענין נדרו לא קיים אא"כ מעלה נדרו למאי דעדיף מיניה, דכשנדר מנורה לבה"כ ומשנה אותה המנורה למצוה פחותה לא קיים נדרו, בשלמא למצוה מעלי' מיני' היינו בכלל נדרו דבכלל מאתים מנה, אבל למצוה פחותה לא, והוה כמו אכחושי מצוה [שבת כ"ב ע"ב], ועיין ט"ז א"ח סי' קנ"ג סק"ב הקשה כ"מ וכו', ובמג"א שם סק"ה, ועיין ש"כ י"ד סימן רנ"ט ס"ק יו"ד. והנה שם סק"א מייתי דברי מהרי"ק שרש קכ"ח [ענף ד'] דכ' דברי מהר"מ הנ"ל מוכרחים, דאלת"ה אלא דוקא למצוה רבה מותר לשנות ה"ל לש"ס לחלק במצוה גופיה בין רבא לזוטא, אלא על כרחך במצוה אין לחלק בין מצוה למצוה, והא דמחלק בתשו' הרא"ש [כלל י"ג סי' י"ד] היינו כשתבטל המצוה אבל אם לא תבטל עי"ז משום שינוי החפץ אין לחלק, הנה קרוב זה לחילוק הנ"ל:

ואמנם עיקור הוכחת מהרי"ק מדלא מחלק בין מצוה למצוה גופיה, אין ראייה, ויש להוכיח איפכא, דהא רשות דציבור נמי מצוה וכל צרכי רבים מצוה זוטא היא עכ"פ, וכמ"ש ט"ז א"ח סי' קנ"ג סוף סק"ב הנ"ל, ובכלל דמחלק בין רשות למצוה

תשובות חת"ס (לונדון - תשכ"ה) ע' ע"ח, וע"ע ליקוטי הערות.

(א) עיין ליקוטי הערות ביאור כונת מרן.

(ב) ע"ע הגהות מרו על ירושלמי שם. נדפס בספר ליקוטי

תקמו

חת"ם

שו"ת חיו"ד סימן רמד

סופר

היינו בין מצוה דזוטר מיני' לדרבא, ומדמייתי ממנורה לבה"כ, ובבה"כ שיש נרות בלא"ה ואינו אלא הידור בעלמא, לא משכח זוטר מיניה אלא רשות דציבור שהוא מצוה זוטא עכ"פ:

אלא דיש לעיין אס"ד בעינן מצוה רבה א"כ מאי ס"ד דרחב"א אפי' לדבר מצוה אסור והיינו אפי' מצוה רבה, וכי נעלם ממנו מתני' ר"פ בני העיר [כ"ה ע"ב] דמעלין בקודש. ועכצ"ל דאה"נ מצד איסור דשינוי מצוה מותר, רק הוה סד"א משום שינוי דעת בעליו אסור דה"ל כגוזל הבעלים. א"כ אכתי מאי מוכיח מרב אסי אר"י דאמר עכו"ם שהתנדב וכו', דלמא ס"ל כתנא קמא דרבי יוסי בר רבי יהודה בבא מציעא קי"א [ע"ב] וכאמוראים דס"ל כוותי' בעכו"ם היכי דלא פעי וליכא חילול ה' שרי, משא"כ בישראל. אע"כ רחב"א נמי דהוה סד"א למצוה אסור היינו מצוה דפחותה מיני', והוה סד"א גם במצוה יש חילוק בין מעלין למורידין ולא משום גזל כלל, ושפיר מוכיח דזה ליתא מדר"א אר"י עכו"ם שהתנדב, דלענין זה אין לחלק בין עכו"ם לישראל וכמהר"מ הנ"ל. אלא אכתי יש לפקפק, מאי פריך דלמא ר"א אר"י קמ"ל בעכו"ם אפי' במצוה רבה אסור בלא נשתקע משום דפעי וצ"ע. וכן יש להקשות לשיטת ר"ת דמחלק בין גבאי לציבור, מאי פריך דלמא בעכו"ם אפי' ציבורא אסור לשנות משום דפעי וצ"ע:

מתוך הדברים למדנו שאפי' לשיטת המקילים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ור"ת וסייעתו ומהר"ם ומהרי"ק דפסקו כוותי' היינו דוקא בנשתקע שם בעליו, ובשגם שלא יתבטל הדבר המצוה לגמרי דבלאה"נ יש נרות בבה"כ וכדומה, אבל אם חסר אחד מאלו התנאים אינם רשאים לשנות לדבר מצוה פחותה, ומכ"ש לדבר הרשות ממש:

ומעתה בנידון שלפנינו, אין לך מצוה רבה מלהמציא ספרים ללומדי תורה, ועושה צדקה בכל עת [תהלים ק"ו ג'], זה הכותב וקונה ספרים ומשאילן לאחרים [יל"ש שם], וצדקתו עומדת לעד ות"ת כנגד כולם, ואין כיוצא בזה בקהלה ההיא. ואפי' היה מפריש מעותיו לכך אסור לשנויי אע"פ דלא שייך נקרא שמו עליו, מכ"ש שהפריש ספרים שנקרא שמו עליו ולא נשתקע שמו איך אפשר בשום אופן בעולם לשנויי למקוה מים. הגם כי צרכי ציבור מצוה הוא כי היכי דלא לדחקי קופת הציבור, אבל

מ"מ אינו אלא מצוה זוטא לגבי ת"ת, ואיני מוצא שום מקום להתיר:

אך מה שטענו שאין הספרים משומרים בבה"כ מפני הגנבים, לכאורה יש בזה טענה, כדקיי"ל לענין לקט שאם אין עניים ויבואו עטלפים ויאכלוהו אין צריך להניח כלל והרי הוא של בעלים. ואע"ג שכ' ש"כ י"ד סי' של"ב [סק"א] הואיל ובח"ל הוא מדרבנן, משמע בא"י שהוא דאורייתא אין זה טענה, ודברי ש"כ תמוהים והוא נגד ש"ס ערוך סוף פ' הזרוע [קל"ד ע"ב] דמפיק מקרא לעני ולגר תעזוב ולא לעטלפים, ולשון הטור אטעי' להש"ך, דכ' בזה"ז הוא דרבנן, ושוב כ' היכא שאין עניים א"צ להניח, וחשב הש"כ לפום רהיטא דמישך שייכי אהדדי הואיל ובזה"ז הוא דרבנן משו"ה א"צ להניח לעטלפים, ובאמת ליתיה ומלתא באפני נפשה, וה"ה בא"י, וכ"פ הרמב"ם פ"א ממ"ע [ה"י ע"ש ג]. וא"כ לכאורה ה"נ, אע"ג דנדר דאורייתא הוא כיון דאיכא למיחש לגנבים ליתיה לנדר' כלל. אבל כד מעיינת שפיר הא ליתא, דוקא התם בלקט דליכא מצות נתינה כלל רק שרחמנא הטיל על בעה"ב לעזוב אותם, ואי לאו דכתיב מיעוטא לעני ולגר תעזוב ה"א שצריך לעזבם על פני השדה ויניחם וילך לו, קמ"ל לעני ולגר ולא לעטלפים, וממילא כיון דבטיל מצות עזיבה הרי הם שלו שהרי נתינה לא כתיב ביי', משא"כ הכא מחוייב לעשות כל טצדקי לקיים נדרו, ואם א"א להניחם בבה"כ מפני הגנבים ישמרם ויצניעם עד יבוא זמן שאפשר להניחם שם. ועוד אם לא יניחם בבה"כ לא הותר הנדר כלל, דא"כ יחזרו ליורשיו, אלא יהיו בבית האפטרופוס וישאלם לכל הצריך ויחזיר לאחר הזמן. ויעיין במדרכי פ' בני העיר [סי' תתכ"א] הובא בהגהת רמ"א י"ד סימן רנ"ט [ס"ב] במי שנדר מקום לבנות בה"כ ולא הניחו העכו"ם, שפסק עכ"פ אין נדרו בטל אולי ישתנה הזמן לטובה:

ועוד התם גבי לקט נמי מיירי דאדאתו עניים כבר אכלוהו העטלפים כל הלקט, אבל אם יבואו עניים אחר שעה אע"פ שבין כך יאכלו ממנו עטלפים קצת אינו רשאי לקחתו לעצמו, והכא נמי אם אולי יבואו גנבים הלא יגנבו דים וישארו עוללות, הלא אין כאן חשש שיחתרו גנבים מחתרת וישאו ספרים כולם, רק שאחד אחד יהיה חסר והולך, ומ"מ בין כך ובין כך ילמדו מתוכם ויש תועלת לנשמתו,

(ג) בחי' חולין שם (שנכתבו לאחר תשובה זו) ד"ה לוי, יישוב מרן שיטת הש"ך, ע"ש.

חת"ם

שו"ת חיו"ד סימן רמד רמה

סופר

תקיו

משא"כ אם עתה ימכרו ספריו לבנות מקוה לא ישארו עוללות ויגזלו דל ורש זה מת, ע"כ לא נ"ל היתר בזה. וידעתי בני ישראל קדושים, גם כי אנשי קהלה נאה כמות שהיא ידוע לי כל כל אנשיה יראים ושלמים מחבכים התורה ולומדי, לא יחליפו באר מים חיים בבור מקנה מים. וה' יעזור להם ורוח והצלה יעמוד ממקום אחר, וגמירי ציבור לא מיצני, אך יתעשרו ויתברכו בכל חילם ומאודם יהי כזית

הודם:

הכ"ד א"נ הדש"ת:

משה"ק סופר מפפ"מ

תשובה רמה

שיל"ת, פ"ב זאת חנוכה קפד"ל.

שלום וכ"ט לתלמידי הרב הותיק החרוץ המופלא כמו"ה זעליג נ"י אברק"ק ס"פ יע"א:

ע"ד תינוק בן ג' שנים שלא נימול כי מתו אחיו מחמת מילה ביום ח', וזה עתה נתחזק גופו ואיבריו, ולפי דעת השו"ע י"ד סי' רס"ג ס"ב תמתין עד שיתחזק גופו ואיבריו, והוא [דעת] הרמב"ם ספ"א מה' מילה ונימוק"י ס"פ הבע"י [ס"ד ע"ב], אלא שהגאון הגדול בנב"י תנינא ח"י"ד סי' קס"ה כ' דמפשטיות ש"ס לא משמע הכי אלא ישאר בערלתו לעולם, וחתר הגאון זצ"ל למצוא ראייה לדבריו מעובדא דר"נ שבת קל"ד [ע"א] ותוספתא שם פט"ז [ה"ה]. ונראה דלפי שעה היה בהעלם עין מהגאון זצ"ל דברי תוספות ומהרש"א פא"ט מ"ז ע"ב [ד"ה שלישי]. וכמעט הוכיח מעלתו משם להיפוך מרמב"ם, ובקש ממני לחוות דעתי. בשגם הוקשה למעלתו אי סלקא אדעתין דמלין אותו לכשיגדיל, א"כ לא משכחת ערל מחמת שמתו אחיו מחמת מילה אלא א"כ מתו גם שניהם בגדלותם, וזה מידי דלא שכיחא, איך ניקום ונדחוק קרא דיחזקאל [מ"ד ט'] ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי לשרתני בכנ"ל. [ויעיין זבחים כ"ב ע"ב תוס' ד"ה ערל וכו']. עוד האריך להקשות אגופי דמצות

מילה, כיון דאיכא מיעוט דמתים איך מלים כלל הא אין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב, ואם ה' ציוה למסור עצמו א"כ בטלה פ"נ גבי מילה, ויבוארו דבריו לפנינו אי"ה:

עיקור הדין מבואר לכאורה ממ"ש ח"י רשב"א ריש פ' הערל [ע' ע"א] אהא דאמר ש"ס ר"פ אלמנה [ס"ו ע"א] והרי ערל דאינו אוכל ומאכיל ומשני פומי" כאיב לי, פי' עומדין הן למול לכשיבריאו, ואס"ד איכא שום ערל בעולם דלאו בר מימהל הוא כלל הדרה קושיא לדוכתא, אע"כ לעולם יש לצפות לישועת ה' עוד יבוא ויראו בו סימני בריאות, ואפי' מתו אחיו מחמת מילה בגדלותם מ"מ ימתין עוד זמן יותר ויותר ואפשר לעת זקנתו טוב לו להמול. ועכ"פ מוכח דרובא אינם מתים בערלתם, כי מתרפאים טרם מותם ונימולים, דאל"ה לא הוה קרי ליה אוכל, דהרי עכ"פ ספיקא איכא אם יהיה אוכל לעולם. ונ"ל דאפי' להפוסקים דס"ל דאם רוצה אדם למסור נפשו על מצוה קלה הרשות בידו וקדוש יאמר לו עטו"ז א' וש"כ י"ד רס"י קנ"ו ב, מ"מ מוכח הכא שפיר, דאס"ד דאין שום גבול לערל להמול איך קרי ליה אוכל, דהרי א"נ ירצה למול עצמו ולמסור נפשו הרי בעינינו קרוב שימות מחמת חזקה שמתו אחיו מחמת מילה אלא שהוא קדוש ומסור עצמו למיתה, אבל עכ"פ איש הזה הוא בעינינו או ערל או מת, ואיך קרינן לו אוכל בתרומה, מתי יאכל בחייו א:

וחקו' שבעינינו, דנדחק ונוקי קרא דיחזקאל שהזהיר על כהנים ערלי בשר שמתו אחיהם בגדלותם מחמת מילה, איננו דחוק ורחוק כלל, דבעו"ה בזמן החורבן היו הרבה באומה שלא מלו בניהם, והכתוב [ירמ' י"א ט"ו] צווח ובשר קודש יעברו מעליך, עיין מנחות נ"ג ע"ב מבואר כן להדיא, ושוכ אחר החורבן שבו אל ה' ומלו עצמם בגדלותם ואירע הרבה שמתו מחמת מילה, ועל אחיהם של אלו הזהיר יחזקאל בכנין בית שני ערל בשר לא יבוא לביתי לשרתני:

והנה לשון הרמב"ם ספ"א ממילה יהיב טעמא דפ"נ דוחה מילה משום דאפשר למול אחר

א) צ"ל: עיין עט"ו.

ב) צ"ע רגם הסוכרים דמותר למסור נפשו גם בשאר עבירות, היינו דוקא כשוכרי רוצה להעבירו על הדת. ועוד בשלמא התם איכא מצוה והנכרי רוצה למונעו ומסור עצמו על קיום מצוה, אך כמתו אחיו מחמת מילה פטור הוא מן המצוה, ואין עליו חיוב כלל, ואדרכה עבירה היא

בבא מציעא כט

משפטים. הלכות נחלות פי"א

פי"א יא ומי שנשתתף או נתחמש בית דין פוסקים עליו צדקה וכו'. הר"ן צ"ע נערה שנשתתפה כתב על דברי רבינו ולא ידעתי למה לרוב חסדא דלמך מכשית נהי דלכרייהא קאי אפשר לדבר אחר דלמך מר עוקבא גבי נשתתפה הכי נמי מפרש ליה ומכשית שמועני אבל צדקה מניין עכ"ל. **ואפשר לומר שטעם רבינו משום דמסתמא כל אדם ניחא ליה למעבד צדקה ממנוניה** וגם כי ממונו של אדם משועבד לעשות ממנו צדקה וכשהלך למ"ה אין פוסקין צדקה מפני שהוא עושה צדקה בכל מקום שהוא והיינו טעמא דאפילו רב חסדא ורב יוסף בפירוש דבר אחר דגבי מי שהלך למדינת הים ולא אפילונו דבדר אחר דגבי מי שנשתתפה:

שאין האפוטרופין רשאי לעשות הוא בשלל נטלו רשות מנית דין אבל אם נטלו רשות מנית דין רשאי וכן מפורש בתוספתא ע"כ דכרייהא ואני תמה למה לא נזכר דברי רבינו יתומים שקמרו אבל בעל הצית שהוא לאפוטרופוס ובפירוש נשנה במשנה וגם נזכר בגמרא וכתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל שדינו כדון אפוטרופוס שמנהו אבי יתומים ואינו נשבע. וכן כתבו מן המפרשים ז"ל:

יא מי שנשתתף או שנתחמש וכו'. בגמרא פ' נערה שנשתתפה (דף מ"ח.) בשנשתתפה והסוה רבינו דין נתחמש לנשתתפה: **יב אע"פ שאין האפוטרופוס וכו'.** אלו דברי רבינו רמזין אליו:

תורה בין שהוא מדברי סופרים. עושין להם אף על פי שאינן חייבין במצוה מכל אלו המצוות אלא כדי לחנכו. אבל אין פוסקין עליהן צדקה ואפילו לפדיון שבויים. מפני שמצוות אלו אין להן קצבה: **יא ומי שנשתתף או שנתחמש בית דין פוסקין עליו צדקה אם היה ראוי: יב אע"פ שאין האפוטרופוס צריך לעשות חשבון כמו עצמו לדקדק ולהזהר הרבה מאביון של אלו היתומים לרובב בערבות וגו' אבי יתומים וגו'.**

סליקו הלכות נחלות בס"ד
שבארנו. צריך לחשב בינו לבין

סליקו להו הלכות נחלות בס"ד

נגמר ספר שלשה עשר והוא ספר משפטים. הלכותיו חמשה. ופרקיו חמשה ושבעים:

הלכות שכירות שלשה עשר פרקים. הלכות שאלה ופקדון שמונה פרקים. הלכות מלוה ולוה עשרים ושבעה פרקים. הלכות טוען ונמטען ששה עשר פרקים. הלכות נחלות אחד עשר פרקים:

לחם משנה

די"ל דרבינו השיב למה ששאלו לו וה"ה בעלמא דבעינן שטר ולא כסף וע"ק שכתב שם והמחלוקת השניה דרבי ור"ש בנמפקיר עבדו ומימה הוא זה דבהנמפקיר עבדו ל"פ ר' ורשב"ג כלל דכ"ע מודו בשטר ולא בכסף דאפילו רבי קאמר דאין לו תקנה אלא בשטר משום דפקע כספיה כי פלגי בלא הפקיר דלרבי שמעון שטר ולא כסף ולרבי כסף או שטר והיכי קאמר דפלגי בנמפקיר עבדו סוף דבר דברי תשובה זו תמוהים צעני וזריך עיין:

משנה למלך

מדן מוזק ונשא ונתן ביד ויש להוכיח כן מדברי הרב בתשובת אחרות ודו"ק והולכתי לזה מפני שראיתי בספר הרב בעל פני משה חלק ב' בסוף הספר תשובה למהר"ש ק' ולייסד ז"ל שלא חילק דברי הר"ש ז"ל בין פקדון למלוה ולדבריו תמוהים צעני וז"ע. עוד כתב הר"ש שם ז"ל נאמנת על המזי שלה בנמו שם הימה שותקת כו' ויש לקדקק שהה"י שהוא חלקה למה הזכיר להאמינה משום מנו חיפוק ליה משום הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ודכותק נראה ליישב דלאיטרין טעמא דמנו לא נאמנת היורשים אלא שם נפקותא אם הודאתה הימה חב לאהרים לא הימה נאמנת ומשום מנו היא נאמנת ז"ע:

סליקו להו הלכות נחלות בס"ד

מגדל עוז

יא ומי שנשתתף וכו' עד אם היה ראוי. פרק נערה שנשתתפה: יב אע"פ שאין האפוטרופוס צריך וכו' עד סוף הפרק. הביאור למעלה בזה הפרק עלמא והולך זה ענה טובה קמ"ל להיות נקי מה' ומישראל וכן בכל כיוצא באלו:

סליקו להו הלכות נחלות בס"ד

תשובות השייכות לספר משפטים

פרק תשיעי מהלכות שמטה ויובל בספר ורעים וראיתי להעתיקו פה יען כי שייך להלכות הלואה:

כו' וז"ל י"מ דוקא דלגתה וי"מ ה"ה שאר ספרים וכו'. כדפרישית סוף פ"ח מהלכות טוען ונטען ויש מקומות שנהגים שלא לעקל ולעבד הספרים השאלים להם אפילו במקום שחייבים להם ממון ויש נהגים דבר זה דוקא במלמדי חינוקים שלא יעבדו הספרים אם לא בשביל לימודם ונהרא ונהרא ופשיטא כמו שמסרו אבותיהם תקנת חרס הקדמונים והשתחא ה"ל כי יהוא דחבל סבינא דלשכנתא ורלתי שהשיב ר"ת דומת דבר זה לרבי דרפ"ט ז"ל על אשר טען ראונו על שמעון להשיב לו מעותיו שנתן לו למחילת שבר והנה חייבתם לשמעון להשיב הכל מפני תקנת הקדמונים שלא יעקל אדם פקדון והלואה מפני מביעמו יפה דמנס ויפה חייבתם לשמעון מפני תקנת העיקול אבל לא יפסיד בך שמעון מנו שלו במה שהחזיר שהי עשאוהו כי יהוא דחבל סבינא דלשכנתא מהבירה שהייב להחזיר משום דעושה בהם אורב נפש בכל שעמא ושתחא עבר עליה נגדר והוא ציית הקבירות דימים הראשונים נופלים ועבר כל שתחא דכי פליג רבא אדאביי במאי דלמך אהדריה וקום עליה בדינא בקום עליה בדינא פלגינא אבל בנאהדריה רבי פליג דיכול לטעון עד כדי דמיהין בנמו שאמר אהה מכרתו לי ובשביל שלא רצה לשקר יגרע כמו אלא איסורא לעבד עבד ועל פי בית דין אהדריה משום דברים שעושין בהן אורב נפש ומי"מ מגו דלידה לא אפסיד ומיניה מני לתקנת העיקול ואיכא למימר שהקדמונים תקנו כן כדאמרין ברב עיליש דליסורא לא הוה ספי ועל מה שכתבתם אין כן מגו אין בידי אף מה שכתבתם אפילו יש מגו לא היה מועיל מפני תקנת העיקול לימא כדפרישית וגם רבינו זקני פירש דבין לאביי ובין לרבא צריך להחזיר אבל מקום עליה בדינא פלגינא דלאביי הוו דברים העשויין להשאל ולהשכיר הילכך ישבע הנחבל ויפטר ולרבא כיון דמפסגא נא מושלי הילכך יחזירנה מפני אורב נפש ויפטרנו או מכתוביהו משכון אחר ויתנו ליה וישבע החובל וכן עיקר עכ"ל רשב"ה ועיין לקמן בס"י כ"א ובס"י ל"ב:

להלכות מבירה פי"א ולהלכות מלוה פרק שלישי ופרק שלשה עשר ולהלכות גזילה פרק ה':

ב תשובת רש"י מלאחי ראונו משכן חפץ לשמעון ושמעון משכנו לני וכן א"ל שמעון לני שקיבל אותו משכון מראובן עד אותו זמן ואם יעבור הזמן שוב לא יפדנו והלך לו ונתנו בנמנה ליהודה ועשוי ברא ראונו וחובצ משכנו ושמעון כך דעתי טובה שראוי ושמעון מילאים המשכון מיהודה ויחזירו ליהודה שיעור הלואה שהלוה לו לשמעון דכל זכות שיש לו בה נתן לני ואין יכול יהודה לומר לראובן ושמעון לאו בעלי דברים ידי אמון דלמך רב יהודה גזל ולא נמיאטו הנעלים ובל אחר ואלך רזה מזה גובה וכו'. והא דלמך רבי יתחק בעל חוב קונה משכון היינו בנמכטו שלא בשעת הלואה ומת שטוען שמעון שמשכון זה נתן לזמן לאו טענה היא לכל דלי אסתמכתא היא ולא קניא אי לא תפס וקני מיניה בנ"ד תשוב כדאמר בגדלים הילכך אם טוען יהודה שאין המשכון בידי ישבע שאין ברשותו כדאמרין פ' המפקיד ועוד ישבע כמה היה שזה אף על גב דק"ל כרב

והגיעה השמיטה והוא בכפירתה והורה בו. גירושלמי דשניעית גרסינן במלוה שניעית כפרנית אינה משמטת פירוש כעמוד כפרנית ונעשית מלוה כגון שהודה בשביעית משמטת. ואם פגמה אומה זו וקפה עליו במלוה כו'. בשמאל דלמך פגמה אע"פ שלא זקפה ודלא כרב דלמך משמפטוס וחזקין. אין חובצין פרוצול אלא על הקרקע כו'. אבל מטלטלי לא מפני שיכול לכוונם ואע"ג דעזין משום דאין להן אונאה והוי כאלו יש לו משכון בכל מעותיו ואין שביעית משמטתה ואין נראה לר"ת דעיה דאין להן אונאה בעול מקח יש להן ומפרש ר"ת דהיינו טעמא דמשהו דמי לפרוצול לפי שראוי לגבות בו חובו כמעשה קמינא דלמי בכתובות פרק אלמנה דבני והדר גבי חוס' לא יחפור ויפ"ק דבבא קמא. ופרוצול היה לי ואבד כו'. ומטעם זה אמר ר"ת דאפילו בלא שביעית נאמן וכבז בס"ה דנראין הדברים דדוקא במקום שרגילין לכתוב פרוצול אבל במקום שאין רגילין אינו נאמן ולא עוד אלא שפוחתין לו מחלה איה פרוצול אם אמר כן היה לי ואבד נאמן עכ"ל ועיין בס"י ו' ועיין בה"ה בסמוך אחר זו. שאין אדם מניח דבר המותר ואוכל דבר האסור כו'. מעשה בלחש שכתב מהבירי מראים וקוקים והלה השיב לו איני חייב לך אלא מאה כי לימי מאה במאמים בנדיח קלוזה והשיב זה חלילה אך שאלתה מאה זקוקים שהית רובה להלוותם במאמים ריח לשה והמומר יהא שלך והלה משיב כאשר טענתי כן היה ואם הרוחמי הרוחמי לענמי ושלח ה"ר חוקיה הדין לפני ה"ר יחיאל מפריש והשיב דהלה נאמן במה שטען שבהימא הלוה לו דק"ל נאמן אדם לומר פרוצול היה לי ואבד וכו' אף בלא שביעית משמטת דקאמר תלמודא לא שביק היתרא ואפילו איסורא וע"כ מייירי בשום מכתשו דהא תלמודא דקאמר נאמן ק"ל דלא כתבי אלא או בדוליה הדור לדברי ר"ת או בי דינא דרב אמי ורב אסי שנמקום שידוע שלא עמד זה במקום ב"ד דרב אמי ורב אסי או בשאל מב"ד דר' אמי ור' אסי אם כתבו לו הכי מני למימר פרוצול היה לי אלא ע"כ איירי דא"ל קבלת עליך שלשה רועי בך במקום ב"ד דר' אמי ור' אסי והלה מכתשו וא"ה נאמן לומר פרוצול היה לי כו' ה"ג נאמן לומר דרך היתר הלויתי אע"פ שזה מכתשו וכן פסק מורי רבינו ז"ל וכתב שכן קיבל מרבו ה"ר שמואל ב"ר שלמה אם טוען המלוה ע"י עבדו"ם צא הערבין לידי דנאמן בלא שביעית אם המשכון עדיין בידי חובצו אלא שטעמו עממו רשע לומר לימי מתן ברבית קלוזה ועיין בהלכות הלואה פי"ד:

תשובות השייכות לספר משפטים להלכות טוען סוף פ"ח ולהלכות גנבה פרק ה':

א כתב ראב"ה אהא דפ' כל הנשבעין ופ' המקבל רבא אפיק וינא דסיבנא וספרא דלגתה מימתי

מזה דפשיטא ליה לרבא דבטווייה לחוד ליכא משום כלאים עד שיארוג או עד שיקשור ג"כ ומוכח דינו של הרמב"ם. ואולי יש לפקפק קצת ולומר דלמא בעלמא יש בטווייה משום כלאים והכא היינו טעמא משום שהחוטם הללו אינם מעיקר הלבישה ואי לאו שהקשירה בגוף הטלית היא שעטנז לא היה [לן] למיחש משום כלאים, ולדעתי היא סברת עיקש:

מ"מ הרווחנו דעכ"פ אמת הוא דלרמב"ם טוה חוט א' חציו צמר וחציו פשתן ואין בזה משום כלאים יהיה מאיזה טעם שיהיה וליכא רק משום תליה בבגד הסדין, ומעתה כשמכניסים לתוך נקבי הבגד אפי' יהיו ב' נקבים כדעת העיטור מ"מ ליכא ב' תכיפות שעטנז, שהרי התכלת אינו נכנס אלא לתוך חור א' וחציו הלבן לתוך חור השני ואין כאן אלא תכיפה אחת ושפיר הוכיח רבא דצריך לקשור, והנה לא ראיתי בפנים בעיטור אי ס"ל בהא כהרמב"ם אי לא, מ"מ הרווחנו דאנשי מעשה החוששים להעיטור נמלטו ממה שהשיג עליהם מג"א דהוה תרתי דסתרי, דליתא, דאפשר דהם חוששים לדעת רמב"ם הנ"ל:

אודות פתיחת החנות בחול המועד, נתקלקלה השורה בכל המקומות בעו"ה ונתפשטה המספחת מימים ימימה ולא ישמעו ע"כ מוטב שיהיו שוגגים וכו', אבל אם יש ביד מעלתך לעמוד בפרצה בבית חמץ הקצין שי' אשריך ואשריו אם ישמע יברכהו ה' ויעל על במתי הצלחה. ועתה אתה ברוך ה' צלח ורכב על דבר אמת וענות צדק, תזכה לחזק כל בדק, ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם:

הכ"ד החותם בכל חותמי ברכות:

משה"ק סופר

תשובה ב

שיל"ת, פרעסבורג כאור בוקר ליום ה' י"א טבת קצ"ב לפ"ק.

שלום וכ"מ לתלמידי הב' המופלג החו"ש כ"ה אהרן

הרש"ג נ"י:

ג"ה הגיעני, ואם כי אין מהראוי להשיב על שאלה הלכה למעשה לתלמיד יחידי במקום שיש לו רב ומארי' דאתרי' מכ"ש בדיני ממונות, אך מ"מ

אשיבהו עמ"ש בשילהי אגרת בענין ניחא ליה לאינשי דליתעבד מצוה בממונא, ואברר לו הלכה זו בעזה"י:

גרסינן בבכורות נ"ח ע"א דלהכי קבעו חז"ל ג' גרנות למעשר בהמה שתהיה בהמה מצויה לעולי רגלים אע"ג עד שלא הגיע הגורן מותר למכור מ"מ ניחא ליה לאינש דליתעבד מצוה בממונו, פי' דאלו לא קבעו זמן היה כל אחד מוכר בהמותיו מיד לכשילוד וכשבא הרגל לא היתה בהמה מצויה, ולא רצו חכמים לאסור מכירת הבהמה מזה הטעם אבל המציאו לקבוע יום מיוחד סמוך לכל רגל שבו יתעשרו כל הבהמות, ונהי שלא אסרו לעשר קודם מ"מ מסתמא כל אדם ימתין עד יום המוגבל נמצא כיון שאין בהמותיו מעושרים לא ימכור קודם, ואע"ג שמותר למכור קודם מעשר שאין העדר טבל ואז לקוח פטור ממעשר, מ"מ ידוע לחכמים וסתן של ישראל דניחא להו ליתעבד מצוה בממוניה היכא דלית ליה פסידא ולא יפקיע בהמותיו ממעשר וימתין עד יום המוגבל ואז ימכור ויהיה בהמה מצויה לעולי רגלים. והא דלית ליה פסידא במעשר בהמה, היינו משום שמעשר בהמה משונה מכל הקרבנות שאין ממנו לכהן כלום לא חזה ושוק ולא זרוע ולחיים וקיבה כבחולין, ואין למזבח אלא דמו ואימוריו שהוא חלב וקרב שאינו שוה להדיוט כלום, והבהמה גופיה יכול לעכבו עד הרגל ולספחו לקרבן שמחה שלו ולשמח בני ביתו, עיין פ"ק דחגיגה [ח' ע"א], נמצא אין בו הפסד כלום ובוודאי ניחא ליה בהא:

והנה סתם ש"ס בפ"ק דפסחים [ד' ע"ב] קאמר המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו, אינו יכול לטעון מקח טעות במה שצריך להטריח לבודקו דניחא לאינש דליעבד מצוה בטרחת גופו, ואפי' במקום שנותנים שכר על הבדיקה מ"מ ניחא לי' לאינשא דליעבד מצוה בממוניה, וכתב ה"ה [ה' חמץ ומצה פ"ב הי"ח] בשם רמב"ן דחזור ומנכה לו הפסד משכירתו ואין כאן הפסד ממון רק מה שמקדים קצת משכירתו בתחלה קודם זמנו, ובזה ניחא ליה דומיא דמעשר בהמה, אבל להפסיד לגמרי לא כדמוכח בב"מ כ"ט ע"ב גבי ס"ת ותפילין, ולמדו ממנו הפוסקים גם לטלית כמ"ש נימוק"י פ' הספינה [ב"ב פ"ח ע"א] בסוגיא דצלוחית ע"ש דפוס זו"ב קצ"ט ע"א, אך הר"ן פ"ק דפסחים כתב שאינו מנכה לו משכירתו, והקשה ד"מ סי' תל"ז מה יענה מטלית, והקושיא מטלית תירץ בתשו' תומת ישרים סי' מ"ו לחלק בין הפסד בשעת המצוה ובין טלית שאם אינו

ח"ת"ם

שו"ת האו"ח סימן ב

סופר

ג

היה הפסד ממון וגם שלא מדעתו. הנה אי ס"ל לרמב"ם כהריטב"א הנ"ל דכל שלא יצא שכרו בהפסדו אמרינן ניחא ליה אפילו בהפ"מ ושלא מדעתו א"ש פסק הרמב"ם, אך הכ"מ לא לכך נתכוין:

והנ"ל הכ"מ דקדק ולא כתב ניחא ליה דליעבד מצוה אלא ליתעבד צדקה דוקא, משום דשאר מצות יש צדיקים שמגיע עליהם כמעשה הרשעים בעה"ז, משא"כ צדקה תציל ממות מיתה עצמה [כשבת קנ"ו ע"ב] וכתוב בחנוני נא בזאת ומותר לנסות בו הקב"ה ואפי" אי נאמר באדם אחר מ"מ אפשר עוונותיו הרבים גורמים להכריע הכף שאם יתן צדקה מצד א' וירצח אנשים במקום אחר אינו בדין שיאריך ימים, מ"מ מי שנשתטה ואין לו חטא מכריע, על כל פנים יגן עליו צדקה מממונו להחייהו אע"פ שאינו מצווה ועושה מ"מ ממנו מגין עליו וה"ל כאלו קנו לו סם חיים לרפואתו, זהו כוונת הכ"מ לפע"ד:

ובדברי הריטב"א יובנו דברי ר' יהודאי גאון שבמרדכי ס"פ המפקיד סי' רצ"ג דמייתי ש"ך ח"מ סי' רצ"ב [ס"ק ל"ה], ופי' בו דכוונתו שמותר לקרות בו משום דגבי ת"ח הנה כמעות מותרין וסבר וקיבל ושוב כתב בהיתר העתקה משום לא יבוזו לגנב [משלי ו' - ל'], ומג"א סי' י"ד [ס"ק הנ"ל] קלס לפירוש זה, מ"מ יש לפקפק להש"ך, כשמגיע לקרא לא יבוזו לגנב א"כ זה מספיק להתיר גם לקרות בו ותו לא צריך לטעם דמעות מותרין וסביר וקיבל ואינו במשמע, עכנלע"ד להוסיף תבלין על דברי הש"ך, ואומר בדקדוק לשון ר' יהודאי גאון שכתב אסור להעתיק ממנו אפילו אות א' משום דמרע ליה לפקדונו עכ"ל, אין במשמעות זה שהספר נקרע ונתקלקל על ידי ההעתיקה והחוש מעיד שזה אינו, אלא דמרע ליה פי' מזלזל בשווי הספר, דבימיהם לא היה הדפוס והעתיקו הספרים בכתבת ידם וכל שהספרים יותר מצויים ומועתקים ומוגהים המה בזול יותר ואינם שוים כל כך, נמצא על ידי שזה מעתיק אפילו אות א' מספרו של זה להגיה ספר אחר על ידי אות זה הרי מגרע ומזלזל פקדונו של זה, כך נ"ל כוונת ר"י גאון:

ומעתה תרי מילי נינהו דת"ח שלומד בתוך הספר ומקלקלו לא שייך לא יבוזו לגנב ונמצא ישלם שבעתים, פי' שיעשה גדול בישראל על ידי זה ויהיה זכות לזה המשאיל. זה ליתא דיצא שכרו

מקפלו יופסד אחר גמר המצוה, ורמז לזה מג"א סי' תל"ז [סק"ה] ושם נרשם בטעות סי' ע"ז וצ"ל מ"ו, מ"מ מס"ת לא תירץ כלום שגם שם הפסיד בשעת מעשה ואפ"ה לא יקרא בו בתחלה ולא אחר עמו, ע"כ נדחק המג"א סי' י"ד [סק"י] דס"ת הפ"מ וחמץ שכר בדיקה הוא מועט:

והאמנם במרדכי ספ"ב דב"מ הקשה מס"ת אחמץ, ותירץ וז"ל, דהכא מיירי שלא מדעתו והא ודאי לא ניחא ליה אבל לקיומי מצוה בממוניה מדעתיה בוודאי ניחא ליה, ולי נראה דהתם גבי בדיקת חמץ אית ביה טירחא לכן גמר ומשעבד נפשו אבל בעלמא לא, עכ"ל המרדכי. וידוע דהד"מ הוה נהירן ליה שביליה דמרדכי בכל המקומות, ובכוונה השמיט דברים אלו כי לכאורה אין להם שחר כפשוטן, מאי שייך מדעתיה כמה שהוא בעל כרחו והוא צווח דלא רצה להוציא מעותיו בבדיקת חמץ אגן ניקום ונאמר אגן סהדי דניחא לישראל בהא ומשום מום אחר אתה חוזר, הלא יאמר מי יכריחני שלא מדעתי ובעל כרחנו, גם השני אין לו מובן, ע"כ השמיטו רמ"א:

אך כתיב אז תבין יראת ה' ודעת קדושים תמצא, נלע"ד דהני ב' תירוצים שייכי אהדדי, והאי ולי נראה מפרש לדישא דמחשבינן חמץ מדעתו היינו משום דעכ"פ פשוט לש"ס דניחא ליה למיעבד מצוה בטירחת גופו ועל זה לא היה לו שום טענה, אך יען שהוא לא טרח רק שכר א' לבדוק כמנהג עירו אלא מ"מ הוה מדעתו שהרי שיעבד גופו לבדוק בעצמו ומדעתו הוציא ממנו לפדות גופו משו"ה הוה חמץ כמדעת, כנלע"ד פי' המרדכי וא"ש:

ואמנם אחרי שזכינו לספר אסיפת זקנים [ב"מ כ"ט ע"ב] שלא היה ספר זה לראשונים מצאנו להריטב"א תירוץ נכון, דס"ת טלית ותפילין שהם עשויים למצוה והבעלים בעצמן עושים בו מצוה יצא שכרו בהפסדו, אם השואל יכלה ס"ת או טלית ותפילין שלו לא יכול הוא ללמוד אחר כך נמצא יצא שכרו בהפסדו, וזה לא שייך בשאר הפסד ממון ומיושב קושי מחמץ:

והנה הרמב"ם סוף הל' נחלות [פי"א הי"א] כתב מי שנשתטה נותנים צדקה עבורו מנכסיו, וכתב הכ"מ בתירוץ קמא משום דניחא ליה לאיניש למיעבד צדקה מממוניה, וכתב מעלתו ששמע מזקנו הרב מהו' משה ז"ל אבדק"ק פיזינג, שהקשה הא

לברר דבר זה נאריך קצת בעזה"י וה' יאיר עינינו בתורתו. הנה בפ"י גויל הקלף ודוכסוסטוס פליגי, כי התוס' [שבת ע"ט ע"ב ד"ה קלף] ור"ת בראשם ס"ל קלף הוא העליון וכותבים בתחתיתו סמוך לבשר ודוכסוסטוס הוא העבה הסמוך לבשר וכותבים בעליונו צד הנוטה לשערות, וכתב ר"ת כי סוסטוס בלשון יון בשר, אך בזה כתב ר' בנימין המוספי במוסף ערוך ערך דוכסוסטוס שהמגיד כיחש לר"ת כי איננו כן בלשון יון (מיהו בב"ב י"ד ע"א כ' תוס' בלשון מדי ע"ש), וכ' ר"ן פ' המוציא יין וז"ל, הילכך כיון דאין כותבין תפילין אלא על הקלף צריכין כותבי תפילין לגרד הקלף יפה לצד לבן שהוא הדבוק לבשר, שאם לא יגרדו אותו כלל כיון שעכשיו אין חולקין אותו לשנים אין זה קלף אלא גויל שהוא פסול לתפילין, אבל כשגורדים אותו מצד הלבן שבו הרי הוא כאלו מסירים ממנו החלק הנקרא דוכסוסטוס ונשאר החלק הנקרא קלף וכותבין בו במקום דבוקו לדוכסוסטוס עכ"ל:

ודבריו צע"ג שהתחיל להזהיר לגרר יפה, משמע שאם מגרדים רק שאינם מגרדים יפה וישאר קצת מעור התחתונה יפסל מטעם כותב על הדוכסוסטוס, ושוב מסיים כ"א לא יגרדו כלל אין זה קלף אלא גויל, משמע הא אם מגרדים מקצת באופן שיצא מתורת גויל מיהת דהרי נטל שיפויו ולא הוה כאבנא דלא משפייא יהיה כשר אע"ג דהדוכסוסטוס עדיין דבוק בו, ועוד קשה שמסיים כשגורדין אותו מצד הלבן הרי הוא כאלו מסירים ממנו החלק הנקרא דוכסוסטוס עכ"ל, משמע באמת אין מסירים ממנו אלא שהרי הוא דומה כאלו מסירים ממנו:

ובן צריכין ביאור דברי ס' התרומה סי' קצ"ד וז"ל, ואע"ג שאין בקיאיין עתה לקלפו שיהיו ב' הקליפות ראויים לכתוב עליו זו כדין קלף וזו כדין דוכסוסטוס, מ"מ אותה שהיא עבה וראויה לכתוב אם היא לצד שיער נקראת קלף וכותבין בה לצד הבשר ואם אותה שהיא עבה לצד בשר נקראת דוכסוסטוס כיון שהוסרה קליפה דקה שעליה וכותבין בה לצד החתוך שהוא סמוך לשער עכ"ל, והעתיקו ג"כ בס' נשמת אדם כלל י"ד אות ד', ותמה עליו איך כתב שאם העבה מצד השיער נקרא קלף וכותבין עליו תפילין בצד התחתון הרי כל הדוכסוסטוס דבוק בו, וצע"ג לכאורה:

בהפסדו שאם לא יקרע ספרו ילמד הוא ויהיה הוא גדול בישראל ומה לו לתשלומי שבעתים שלו, אך ההיתר הוא משום דהוי ליה כמעות מותרים דמותר להשתמש ושוב כשמתקלקל ה"ל כמתה מחמת מלאכה דלאו לאוקמי בכילי' שייליה, אפילו סתם פקדון הוה כשואל מדעת כמו מעות מותרים אלא שצריך לשלם לו הפסדו, אבל להעתיק ספרו ולזלזל משוויי לזה לא שייליה והמעתיק הוה גנב גמור לולי לא יכוזו לגנב כי שילם שבעתים, ולו אין הפסד שהרי אין הספר מתקלקל וגם הוא יכול ללמוד בו רק שמזלזל בשוויי מקח הספר וזה ישלם לו שבעתים וניחא ליה למיעבד מצוה בממוניה היכא דלא שייך יצא שכרו בהפסדו כנלע"ד:

ולפי [זה] מ"ש רמ"א [שם בחו"מ סעיף כ'] מתשו' הרא"ש שכופין להשאל ספריו, היינו אם הבעלים אינם ת"ח ולא יצא שכרם בהפסדם אבל ת"ח לא, או אפשר זכות הרבים שאני, שהמעשה בתשו' הרא"ש היה שהיו רבים מתבטלים על ידי שאלו לא רצו להשאל ספריהם ע"ש וצ"ע. והנה תלי"ת נתבארו דברים אלו ולא נשאר בהם פקפוק וספק בעזה"י:

ואחתום בברכה הכ"ד:

משה"ק סופר מפפ"ד

תשובה ג

שיל"ת, יום ד' כ' אדר קצ"ו לפ"ק. שלום וכ"ט לה"ה י"ג הרב הגאון המופלג סיני ועוקר הרים כקש"ת מו"ה שאול לאנדוי נ"י בשבת תחכמוני דק"ק קראקע יע"א:

יקרת קדשו הגיעני נידון תפילין הנכתבים על הקלף ונמצאים בתוכם איזה תיבות נכתבים אשר במקום אותן התיבות אם יוקח סכין חד יכולים לקלוף אותן תיבות עם מעט מן הקלף לגמרי מן גוף הקלף, והסופר אומר שנכתבו אותן התיבות ואותיות על מעט דוכסוסטוס הנשאר מן הקלף עדיין אחר גרירת הדוכסוסטוס שלא גרר היטב והשאר מן הדוכסוסטוס, עכ"ל השאלה אות באות. והיה למראה עיניו הברולחים אלו הנאמרים על ענין הלז בס' נשמת אדם [כלל י"ד סי' י"ב] ורוצה לידע דעתי הענייה בענין זה: